

EASO gairės dėl priėmimo sąlygų: veiklos standartai ir rodikliai

2016 m. rugsėjo mėn.

EASO
gairės dėl
priėmimo sąlygų:
veiklos standartai
ir rodikliai

2016 m. rugsėjo mėn.

**Europe Direct – tai paslauga, padésianti Jums rasti atsakymus
į klausimus apie Europos Sąjungą**

Informacija teikiama nemokamai telefonu (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(* Informacija teikiama nemokamai, daugelis skambučių taip pat nemokami (nors kai kurie ryšio paslaugų teikėjai gali imti mokesť, taip pat gali reikėti mokėti, jeigu skambinsite taksofonu arba viešbučio telefonu).

Daug papildomos informacijos apie Europos Sąjungą yra internete.
Ji prieinama per portalą *Europa* (<http://europa.eu>).

Print	ISBN 978-92-9494-397-2	doi:10.2847/97201	BZ-04-17-336-LT-C
PDF	ISBN 978-92-9494-387-3	doi:10.2847/620114	BZ-04-17-336-LT-N

© European Asylum Support Office, 2016

Neither EASO nor any person acting on its behalf may be held responsible for the use which may be made of the information contained herein.

Turinys

Santrumpų sąrašas	5
Ižanginis žodis	7
Bendra informacija	7
Gairių paskirtis ir taikymo sritis	7
Gairių struktūra ir forma	9
Teisinė sistema	9
Kaip skaityti gaires	11
Terminologija	12
1. Apgyvendinimas	13
1.1. Vieta	13
1.2. Apgyvendinimo vietos paskyrimas	15
1.3. Infrastruktūra	16
1.4. Saugumas	20
1.5. Bendro naudojimo patalpos	21
1.6. Sanitarinės sąlygos	22
1.7. Priežiūra	23
1.8. Komunikacijos įranga ir paslaugos	24
2. Maistas	25
3. Apranga ir kiti ne maisto produktai	27
4. Dienpinigiai	31
5. Sveikatos priežiūra	33
6. Informacijos teikimas ir konsultavimas	35
7. Specialiųjų poreikių nustatymas, vertinimas ir tenkinimas	39
8. Personalo mokymas	43
Priedas. Suvestinė lentelė	45

Santrumpų sąrašas

BEPS	Bendra Europos prieglobsčio sistema
EASO	Europos prieglobsčio paramos biuras
ES chartija	Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija
FRA	Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra
KM	Kokybės matrica
NN	Nelydimas (-i) nepilnametis (-čiai)
NVO	Nevyriausybinių organizacija
PMIF	ES prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondas
PPD	2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (nauja redakcija)
PSD	2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo (nauja redakcija)
Reglamentas „Dublinas III“	2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai (nauja redakcija)
SSSL	Seksualinis smurtas ir smurtas dėl lyties
SVP	Standartinė veiklos procedūra
UNHCR	Jungtinių Tautų vyriausiasis pabėgėlių reikalų komisaras
VN	Valstybės narės

Ižanginis žodis

Bendra informacija

2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo (nauja redakcija) (toliau – PSD), nustatyta, kad:

„turėtų būti nustatytos prašytojų priėmimo normos, kurių pakaktų, kad būtų garantuotas [tarptautinės apsaugos prašytojų] orumo nežeminantis gyvenimo lygis bei visose valstybėse narėse panašios gyvenimo sąlygos“⁽¹⁾.

Direktyva suteikiama plati veiksmų laisvė apibrėžti sąvoką „orumo nežeminantis gyvenimo lygis“ ir nustatyti, kaip tokios sąlygos turėtų būti užtikrinamos. Be to, nacionalinių priėmimo sistemų struktūra ir priėmimo sąlygų užtikrinimo būdai yra labai skirtingi. Todėl priėmimo sąlygų standartai įvairiose ES valstybėse narėse toliau skiriasi, o tai lemia skirtingą elgesį su tarptautinės apsaugos prašytojais.

Visai neseniai Europos migracijos darbotvarkėje⁽²⁾, siekiant formuoti tvirtą bendrą Europos prieglobsčio politiką, dar labiau pabrėžta aiškios tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo sistemos svarba. Konkrečiau, darbotvarkėje nurodyta, kad reikia papildomų gairių, kurios padėtų gerinti priėmimo sąlygų standartus visose ES valstybėse narėse.

Būtent todėl ir buvo parengtos šios gairės. Šis dokumentas rengiamas pagal Europos prieglobsčio paramos biuro (EASO) parengtą kokybės matricos metodologiją. Dokumentą parengė iš ES valstybių narių ekspertų, taip pat kitų susijusių suinteresuotųjų subjektų, veikiančių priėmimo ir pagrindinių teisių srityse (įskaitant Europos Komisiją, Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūrą (FRA) ir Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių komisaro biurą (UNHCR)), atstovų sudaryta darbo grupė. Be to, prieš užbaigiant rengti gaires buvo konsultuojamasi su EASO konsultacinio forumo nariais. Dėl gairių buvo konsultuojamasi su EASO priėmimo institucijų tinklu ir vėliau jas oficialiai patvirtino EASO administracinė valdyba.

Taip pat reikėtų pažymėti, kad Europos Komisijos 2016 m. liepos 13 d. pasiūlyme dėl PSD peržiūros (COM(2016) 465 *final*) pateikiama aiški nuoroda į šiuos veiklos standartus ir rodiklius.

Gairių paskirtis ir taikymo sritis

Šių gairių **bendras tikslas** – padėti valstybėms narėms įgyvendinti pagrindines PSD nuostatas, kartu užtikrinant tinkamą visų tarptautinės apsaugos prašytojų, įskaitant specialiujų priėmimo poreikių turinčius asmenis, gyvenimo lygį.

Dokumentas parengtas taip, kad jį būtų galima panaudoti **įvairiais tikslais**:

- politiniu lygmeniu jis naudojamas kaip reformų ar patobulinimų įgyvendinimo priemonė ir kaip priėmimo standartų nustatymo ir (arba) tolesnio tobulinimo pagrindas;
- veiklos lygmeniu dokumentą gali naudoti priėmimo institucijos (operatoriai), kad remtų priėmimo centrų planavimą ir (arba) veikimą arba personalo mokymą.

Be to, gairės galėtų būti naudojamos kaip **pagrindas kuriant stebėsenos mechanizmus**, kurie padėtų įvertinti nacionalinių priėmimo sistemų kokybę.

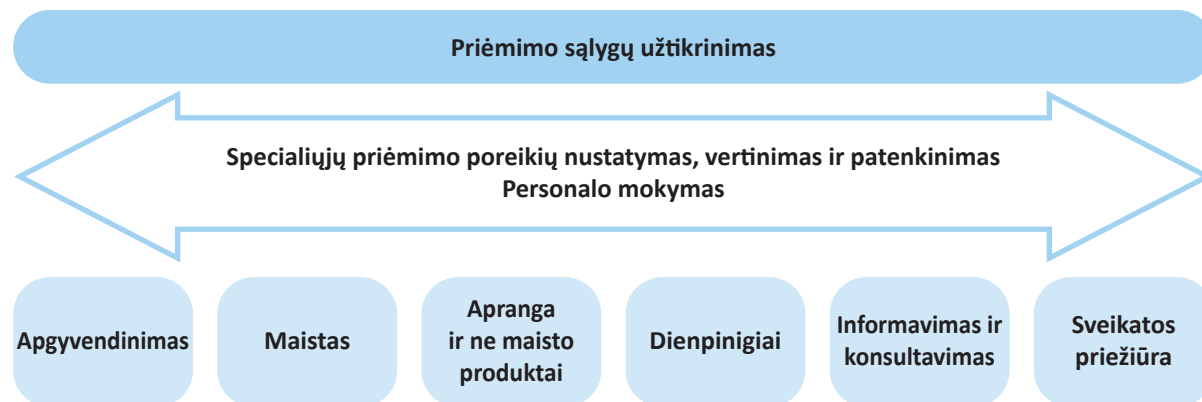
Gairėmis nesiekama nustatyti privalomo priėmimo sąlygų užtikrinimo metodo. Todėl, išskyrus atvejus, kai nurodyta kitaip, šiame dokumente aprašyti standartai ir rodikliai taikomi nustatant materialines priėmimo sąlygas, nesvarbu, ar jos užtikrinamos teikiant išmokas natūra, mokant finansines išmokas ar išduodant talonus. Šis požiūris atitinka PSD 2 straipsnio g punktą, kuriame išvardijami įvairūs materialinių priėmimo sąlygų užtikrinimo būdai. Tai, pavyzdžiui, reiškia, kad valstybės narės turi užtikrinti aprūpinimą drabužiais, kaip nustatyta pagal šių gairių standartus, arba nustatyti tokį finansinės išmokos dydį, kurio pakaktų prašytojo aprangos išlaidoms padengti, kaip nustatyta pagal šiame dokumente aprašytus standartus.

⁽¹⁾ 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo (nauja redakcija) (toliau – PSD), skelbiama adresu <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0033&from=EN> (11 konstatuojamoji dalis).

⁽²⁾ 2015 m. gegužės 13 d. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos migracijos darbotvarkė“, COM(2015) 240.

Nedarant poveikio nuostatomis, susijusioms su atvirais priėmimo centrais, kaip nustatyta PSD 8 konstatuojamojoje dalyje, gairių taikymo sritis apima „visų rūšių tarptautinės apsaugos prašymų procedūras bei visus jų etapus, visose teritorijose ir vietose, kuriose priimami prašytojai, ir tol, kol prašytojams leidžiama likti valstybių narių teritorijoje kaip prašytojams“⁽³⁾.

Teminė gairių taikymo sritis apima tam tikras pagrindines PSD nuostatas, kurios yra sudedamoji nacionalinių tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo sistemų dalis, kaip parodyta toliau pateiktame 1 paveiksle. Tiksliau tariant, dokumente daugiausia dėmesio skiriama priėmimo sąlygų užtikrinimui natūra, specialiųjų priėmimo poreikių nustatymui, vertinimui ir patenkinimui, ir nacionalinėse priėmimo sistemose dirbančio personalo mokymui. Laikoma, kad šio dokumento skirsniuose nustatyti standartai yra svarbūs siekiant užtikrinti kad nustatytos priėmimo sąlygos atitiktų PSD.

1 pav. Šiose gairėse aptariamų pagrindinių aspektų apžvalga.

Visame gairių dokumente rodikliai aptariami įvairiuose skirsniuose, taip siekiama įvertinti, ar imtasi tinkamų priemonių specialiesiems poreikiams nacionalinėse priėmimo sistemose patenkinti. Be to, šiose gairėse specialiųjų priėmimo poreikių turinčių prašytojų, pvz., nelydimų vaikų, poreikiai išsamiai nenagrinėjami.

Reikėtų laikyti, kad šios gairės – tai pirmas žingsnis stengiantis palengvinti tam tikrų PSD nuostatų taikymą. Šiame dokumente aptarti ne visi į PSD taikymo sritį patenkantys aspektai, pvz., materialinių priėmimo sąlygų apribojimas ir panaikinimas, sulaikymas, nepilnamečių mokymas ir švietimas ir suaugusiųjų profesinis mokymas, ir apskundimo procedūros. Be to, šiame dokumente neaptariami ir su tarptautinės apsaugos gavėjų integracija arba prašytojų, kurių tarptautinės apsaugos prašymai buvo atmetti, grąžinimo procedūromis susiję aspektai.

Svarbiausia yra tai, kad gairės parengtos įprastiniam priėmimo sistemos veikimui. Situacijos, priskiriamos kritiškai padėčiai, pvz., PSD 18 straipsnio 9 dalies nuostatų dėl skubaus apgyvendinimo taikymas, nepatenka į šių gairių taikymo sritį. Šie aspektai galėtų būti aptariami papildomose gairėse ir (arba) priemonėse, kurios bus parengtos ateityje.

Už šių standartų taikymą galiausiai atsako valstybių narių institucijos ir daugumą šiose gairėse pateiktų standartų visų pirma pagal savo kompetenciją turėtų taikyti nacionalinės priėmimo institucijos. Tačiau praktikoje užtikrinant materialines ir nematerialines priėmimo sąlygas dalyvauja ir kiti dalyviai, įskaitant, pvz., kitą valstybę, regionines ar vietos tarnybas ir tarpvyriausybines ar nevyriausybines organizacijas.

Į šį dokumentą įtraukti standartai atspindi ES valstybių narių jau taikomą praktiką. Todėl dokumentu nesiekama sukurti idealios priėmimo sistemos modelio; dokumento paskirtis – surinkti visose ES valstybėse narėse taikomus ir įgyvendinamus suderintus standartus, rodiklius ir gerąją patirtį.

Svarbu tai, kad, atsižvelgiant į PSD 4 straipsnio turinį, valstybės narės gali nustatyti arba palikti galioti prašytojams palankesnes priėmimo sąlygų nuostatas, palyginti su nustatytosiomis šiose gairėse. Šio dokumento jokiais aplinkybėmis nereikėtų vertinti kaip raginimo sušvelninti galiojančius standartus, jis veikia turėtų būti suprantamas kaip paskata užtikrinti jame nustatytus minimalius rodiklius.

⁽³⁾ PSD 8 konstatuojamoji dalis.

Gairių struktūra ir forma

Dokumento pradžioje rasite trumpą skirsnį „Kaip skaityti gaires“, kuriame paaiškinamos vartojamos sąvokos.

Po to dokumentas suskirstomas į aštuonis skirsnius, kuriuose aptariamos šios temos:

1. apgyvendinimas
2. maistas
3. apranga ir kiti ne maisto produktai
4. dienpinigiai
5. sveikatos priežiūra
6. informacijos teikimas ir konsultavimas
7. specialiųjų poreikių nustatymas, vertinimas ir patenkinimas
8. personalo mokymas.

Kiekviename skirsnyje pateikiami visų ES valstybių narių nacionalinėms priėmimo sistemoms taikomi konkretūs bendri standartai. Kiekvienas standartas yra susietas su atitinkamais rodikliais, kurie padeda lengviau įvertinti, ar standarto laikomasi. Papildomą paaiškinimą apie rodiklį prireikus galima rasti skiltyje „Papildomos pastabos“.

Be to, priede pateikiama lentelė, kurioje apibendrinami visi šiame dokumente išvardyti standartai ir rodikliai. Tačiau ši lentelė turėtų būti nagrinėjama kartu su pagrindiniu dokumentu, kuriame pateikiami papildomi paaiškinimai (papildomos pastabos, geroji patirtis), kurie yra naudingi aiškinant gaires.

Teisinė sistema

Pagrindinis šių gairių teisinis pagrindas – PSD, kurį reikėtų skaityti kartu su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija (toliau – ES chartija). Be to, taikydamos šias gaires, valstybės narės turėtų stengtis užtikrinti visišką atitiktį vaiko interesų ir šeimos vienovės principams, kaip atitinkamai nustatyta 1989 m. Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijoje ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje ⁽⁴⁾.

Be to, toliau nurodyti principai yra sudedamoji į šį dokumentą įtrauktų standartų ir rodiklių dalis ir jų reikėtų laikyti nacionalinėse sistemose užtikrinant priėmimo sąlygas.

- **Skaidrumas ir atsakomybė.** Priėmimo sąlygos turėtų būti užtikrinamos remiantis skaidriomis ir sąžiningomis taisyklėmis ir sprendimų priėmimo procedūromis. Nedarant poveikio galimybei įtraukti papildomus dalyvius, kurie galėtų padėti įgyvendinti konkrečias su nacionalinėmis priėmimo sistemomis susijusias užduotis (pvz., nevyriausybinės organizacijos, privačiojo sektoriaus subjektus ir pan.), visa atsakomybė už aukščiausio lygio skaidrumo ir atsakomybės užtikrinimą tenka atitinkamai priėmimo institucijai.
- **Dalyvavimas.** Pagal PSD 18 straipsnio 8 dalį priėmimo institucijos raginamos palengvinti visų prašytojų, įskaitant vaikus, dalyvavimą nustatant materialinius ir nematerialinius priėmimo sąlygų aspektus. Dalyvavimas gali būti užtikrinamas, pvz., sudarant patariamąsias valdybas ar tarybas, kurios prisidėtų gerinant konkrečius aspektus, susijusius su gyvenimu apgyvendinimo vietose, pvz., valgio sudėty, užsiėmimų tvarkaraštį.
- **Nediskriminavimas.** Visiems tarptautinės apsaugos prašytojams sudaromos vienodos galimybės naudotis priėmimo sąlygomis be jokios diskriminacijos.
- **Specialiųjų poreikių paisymas.** Šiuo atveju reikėtų atsižvelgti į specialiuosius priėmimo poreikius. Sąvoka specialieji poreikiai neturėtų būti taikoma tik tų kategorijų prašytojams, kurie įrašyti į PSD 21 straipsnyje pateiktą neišsamų sąrašą (pvz., nepilnamečiai, nelydimi nepilnamečiai, neįgalieji, vyresnio amžiaus žmonės, nėščios moterys, nepilnamečius vaikus turintys vieniši tėvai, prekybos žmonėmis aukos, sunkiai sergantys asmenys, psichikos sutrikimų turintys asmenys, taip pat asmenys, kurie buvo kankinti, išžaginti arba patyrė kitokį didelį psichologinį, fizinį arba seksualinį smurtą, pvz., moterų lyties organų žalojimo aukos); ši sąvoka veikia turėtų apimti kiekvieną prašytoją, turintį bet kokių specialiųjų priėmimo poreikių. Šiuo atžvilgiu ypatingą dėmesį reikia skirti lyčiai, lytinei tapatybei ir lytinei orientacijai.

⁽⁴⁾ PSD 9 konstatuojamoji dalis.

Kaip skaityti gaires

Pavyzdys: apgyvendinimo vietos įvertinimas		PAAIŠKINIMAS
STANDARTAS	<i>Užtikrinti tinkamą susijusių paslaugų teikimo vietos geografinę padėtį, pvz., viešųjų paslaugų, mokyklų, sveikatos priežiūros, socialinės paramos ir teisinės pagalbos, kasdienių prekių parduotuvių, valymo paslaugų ir laisvalaikio veiklos.</i>	Standartas atspindi bendrai pripažintą praktiką ir turėtų būti „užtikrinamas“ visose nacionalinėse priėmimo sistemose.
Rodiklis	<i>Apgyvendinimo vieta yra priimtina atstumu nuo atitinkamos paslaugų teikimo vietos, o esama infrastruktūra yra saugi įveikti šį atstumą pėsčiomis.</i>	Šiuo atveju rodiklis yra priemonė, padedanti nustatyti, kaip laikomasi standarto, t. y. įvertinama, ar atstumas nuo apgyvendinimo vietos iki atitinkamos viešųjų paslaugų teikimo vietos gali būti laikomas priimtina, atsižvelgiant į tai, kad jį reikia įveikti pėsčiomis, ir ar yra būtinoji infrastruktūra. Po kiekvienu standartu pateikti rodikliai turėtų būti suprantami kaip lygiaverčiai ir neturintys hierarchinio pranašumo.
Alternatyvūs rodikliai	<p>1.2(a) rodiklis. Atitinkamos paslaugos teikiamos apgyvendinimo vietoje. ARBA</p> <p>1.2(b) rodiklis. Apgyvendinimo vieta yra priimtina atstumu nuo atitinkamų paslaugų teikimo vietos, o esama infrastruktūra yra saugi įveikti šį atstumą pėsčiomis. ARBA</p> <p>1.2(c) rodiklis. Atitinkamų paslaugų teikimo vietą galima pasiekti viešuoju transportu, o kelionės trukmė yra priimtina. ARBA</p> <p>1.2(d) rodiklis. Atitinkamas paslaugas galima gauti naudojantis transportu, kuriuo pasirūpina valstybė narė.</p>	Tais atvejais, kai atitiktą standartui galima įvertinti keliais skirtingais būdais, naudojami alternatyvūs rodikliai.
Papildomos pastabos	Šis rodiklis turėtų būti aiškinamas remiantis konkrečiu maksimaliu atstumu, kuris įvertinamas atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes ir aplinką, pvz., ar yra pėsčiųjų takas, ar vietovė yra labai kalvota ir pan., – pvz., paprastai ne daugiau kaip 3 km iki viešųjų paslaugų teikimo vietos ir 2 km iki sveikatos priežiūros įstaigos ir mokyklos.	Papildomoje pastaboje nurodoma, ką galėtų reikšti sąvoka priimtinas atstumas. Atsižvelgiant į skirtingas nacionalines aplinkybes, papildomos pastabos įvairiose ES valstybėse narėse gali būti taikomos skirtingai.
Geroji patirtis	<p>Geroji patirtis, susijusi su apgyvendinimo vietos apibrėžtimi:</p> <ul style="list-style-type: none"> pagal gerąją patirtį kelionės viešuoju transportu trukmė turi būti ne ilgesnė nei 1,5 val. arba 1 val., jei keliaujama iki sveikatos priežiūros įstaigos arba kasdienių prekių parduotuvės. 	Galiausiai konkrečiuose dokumento skirsniuose pateikiama nuoroda į taikomą gerąją patirtį. Sąvoka geroji patirtis yra ne oficialaus vertinimo rezultatas, bet grindžiama dabartine kai kurių valstybių narių praktika. Nors šiame etape dar nėra nustatyto bendro standarto, valstybės narės vis tiek raginamos apsvaistyti galimybę šias gerosios patirties nuostatas perkelti į savo nacionalines sistemas.

Terminologija

PSD 2 straipsnio g punkte įtvirtintos „finansinės išmokos“ ir „dienpinigių“, kurie naudojami kaip priėmimo sąlygų užtikrinimo priemonės, sąvokos. Nors nuostatoje aiškiai nurodyta, kad finansinė išmoka naudojama maistui, apgyvendinimui ir aprangai (jeigu šie poreikiai neužtikrinami natūra arba išduodant talonus), dienpinigių sąvoka nėra tokia aiški. Šiose gairėse ir kaip parodyta toliau pateiktoje lentelėje, „dienpinigių“ sąvoka reiškia bet kurią kitą tarptautinės apsaugos prašytojams mokamą išmoką, įskaitant konkrečioms poreikiams, išskyrus apgyvendinimo, maisto ir aprangos poreikius ar kitus ne maisto produktus, skirtas išmokas, kai jos neteikiamos natūra, taip pat pinigines išmokas konkrečiai neapibrėžtiems tikslams (šias išmokas, kurios taip pat vadinamos „kišenpinigiais“, prašytojai gali išleisti savo nuožiūra).

Priėmimo poreikių rūšis	PSD nuoroda	Priėmimo sąlygų užtikrinimo priemonės
Maistas, apgyvendinimas, apranga	2 straipsnio g punktas	Finansinė išmoka
		Natūra
		Talonais
Kiti esminiai poreikiai (pvz., higienos produktai, mokyklos reikmenys, neįgaliojo vežimėlis ir pan.)	PSD aiškiai nenurodyti	Dienpinigiai
		Natūra
		Talonais
Asmeninio naudojimo daiktai	2 straipsnio g punktas	Dienpinigiai

1. Apgyvendinimas

Įvadinės pastabos

Šį skirsnį sudaro įvairūs poskirsniai, kuriuose aptariami šie apgyvendinimo aspektai:

- vieta
- apgyvendinimo vietos paskyrimas
- apgyvendinimo vietos infrastruktūra
- apgyvendinimo vietos saugumas
- apgyvendinimo vietos bendro naudojimo patalpos
- sanitarinės sąlygos
- priežiūra
- ryšių įranga ir paslaugos.

Kiekviename šių poskirsnų aptariami esminiai apgyvendinimo vietos aspektai, kurie papildo vienas kitą.

Valstybės narės gali savo nuožiūra suteikti prašytojams įvairių rūšių apgyvendinimą, jeigu atsižvelgiama į specialiuosius prašytojų priėmimo poreikius. Apgyvendinimas gali būti suteikiamas įvairiose patalpose – apgyvendinimo centruose ir alternatyviose patalpose, įskaitant privačius namus, butus, viešbučius ar kitas patalpas, pritaikytas tarptautinės apsaugos prašytojų apgyvendinimui. Be to, pagal PSD valstybėms narėms suteikiama galimybė nuspręsti, ar apgyvendinimą užtikrinti natūra ar mokant finansines išmokas⁽⁵⁾. Viena vertus, tai atvejais, kai apgyvendinimas suteikiamas natūra, apgyvendinimo vieta turėtų atitikti šiame skirsnyje išvardytus standartus; kita vertus, tais atvejais, kai valstybės narės nusprendžia mokėti prašytojams finansinę išmoką, iš kurios būtų padengiamos apgyvendinimo išlaidos, šios išmokos turėtų pakakti, kad prašytojai naudotųsi toliau šiame skirsnyje išvardytus standartus atitinkančia apgyvendinimo vieta.

Kartu valstybių narių praktika atspindi įvairias naudojamas apgyvendinimo rūšis, kurios priklauso nuo prieglobsčio suteikimo procedūros etapo, įskaitant, pvz., tranzito centrus, pirmuosius / pradinius priėmimo centrus, arba specialias vietas, kuriose apgyvendinami prašytojai, kuriems taikoma Dublino procedūra. Savaiame suprantama, patalpų funkcionalumas gali būti nevienodas; tai priklauso nuo laikotarpio, kuriam tokiose patalpose ketinama apgyvendinti prašytojus. Todėl šiame skirsnyje nustatytų tam tikrų standartų ir rodiklių taikymas gali priklausyti nuo pasirinktos apgyvendinimo rūšies ir jos paskirties (pvz., ilgalaikis arba trumpalaikis prašytojų apgyvendinimas). Tais atvejais, kai standartas taikomas tik konkrečios rūšies apgyvendinimui, tai bus nurodoma.

Teisinis pagrindas – apgyvendinimas

- PSD 2 straipsnio c punktas: šeimos narių apibrėžtis.
- PSD 2 straipsnio g punktas: materialinių priėmimo sąlygų apibrėžtis.
- PSD 12 straipsnis: šeimos.
- PSD 17 straipsnis: bendrosios materialinių priėmimo sąlygų ir sveikatos priežiūros taisyklės.
- PSD 18 straipsnio 1 dalis: materialinių priėmimo sąlygų užtikrinimo būdai.
- PSD 21 straipsnis: pažeidžiami asmenys (bendrasis principas).
- PSD 23 straipsnio 3 ir 5 dalys: nepilnamečiai.
- PSD 24 straipsnio 2 dalis: nelydimi nepilnamečiai.

1.1. Vieta

Įvadinės pastabos

Šiame skirsnyje pateikti standartai ir rodikliai yra susiję su patalpų vieta aplinkoje. Apgyvendinimo vieta gali turėti didelį poveikį kitiems priėmimo sistemos aspektams, įskaitant galimybę pasinaudoti atitinkamomis paslaugomis (pvz., sveikatos priežiūros paslaugomis, teisine pagalba arba paslaugomis, kurių reikia skirtingais prieglobsčio suteikimo procedūros etapais). Todėl šiame skirsnyje nustatyti standartai ir rodikliai yra glaudžiai susiję su kituose skirsniuose

⁽⁵⁾ PSD 2 straipsnio g punktas.

aptartais standartais ir rodikliais. Tai reiškia, kad sprendimas dėl apgyvendinimo vietos turėtų būti priimamas visapusiškai atsižvelgiant į kitus priėmimo sąlygų aspektus, aptartus įvairiuose šio dokumento skirsniuose.

Be to, kai kurių šiame skirsnyje aptariamų rodiklių apibrėžtis (pvz., „priimtino atstumo“, „tinkamos kelionės trukmės“ arba „organizuoto transporto reguliarumo“ sąvokų turinys) gali priklausyti nuo paslaugos, kuria norima pasinaudoti, rūšies ir to, kaip dažnai šia paslauga reikia naudotis. Pavyzdžiui, jei vaikai turi lankyti mokyklą, ją turi būti įmanoma lankyti kasdien, o kelionės trukmė turėtų būti trumpa. Tačiau kelionės, kuria siekiama palengvinti prašytojo dalyvavimą asmeniniame pokalbyje, trukmė galėtų būti ilgesnė, ypač jeigu vežimo paslaugomis pasirūpina atsakinga institucija.

Paprastai manoma, kad apgyvendinimo patalpos turėtų būti tose vietose, kurios yra pritaikytos gyventi.

Standartai ir rodikliai

1 STANDARTAS: Užtikrinti tinkamą susijusių paslaugų teikimo vietos geografinę padėtį, pvz., viešųjų paslaugų, mokyklų, sveikatos priežiūros, socialinės paramos ir teisinės pagalbos, kasdienių prekių parduotuvių, skalbimo paslaugų ir laisvalaikio veiklos.

1.1 rodiklis: Specialiųjų poreikių turintys prašytojai gali pasinaudoti konkrečiomis priemonėmis.

- **Papildomos pastabos:** Pavyzdžiui, nereikėtų tikėtis, kad didelę judėjimo negalią turintys prašytojai galės pėsčiomis nueiti iki atitinkamų paslaugų teikimo vietos. Tokiais atvejais reikėtų numatyti alternatyvias priemones.

Alternatyvūs rodikliai, susiję su geografinės prieigos užtikrinimu:

1.2(a) rodiklis: Atitinkamos paslaugos teikiamos apgyvendinimo vietoje. **ARBA**

1.2(b) rodiklis: Apgyvendinimo vieta yra priimtina atstumu nuo atitinkamos paslaugų teikimo vietos, o esama infrastruktūra yra saugi įveikti šį atstumą pėsčiomis. **ARBA**

- **Papildomos pastabos:** Šis rodiklis turėtų būti aiškinamas remiantis konkrečiu maksimaliu atstumu, kuris įvertinamas atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes ir aplinką, pvz., į laiką, kurio prašytojui reikia nuvažiuoti į mokyklą naudojantis viešuoju transportu, laiką, kurio prašytojui reikia norint nuvykti į asmeninį pokalbį). Be to, reikėtų atsižvelgti į viešojo transporto reguliarumą, kuris yra svarbus vertinant, kaip prašytojas gali veiksmingai pasinaudoti šia paslauga, kad galėtų grįžti namo. Viešojo transporto paslaugų prieinamumas turėtų būti suprantamas kaip atlyginamos transporto išlaidos arba nemokamai teikiamos transporto paslaugos, patenkinant bent su sveikatos priežiūra ir gydymo paslaugomis, prieglobsčio suteikimo procedūra ir teisine pagalba, taip pat mokyklą lankančių vaikų mokymu susijusius poreikius.

1.2(c) rodiklis: Atitinkamų paslaugų teikimo vietą galima pasiekti viešuoju transportu, o kelionės trukmė yra priimtina. **ARBA**

- **Papildomos pastabos:** Vertinant, ar kelionės trukmė yra priimtina, reikėtų atsižvelgti į paslaugas, kuria reikės naudotis, rūšį ir kaip dažnai prašytojui reikės naudotis šia paslauga (pvz., į laiką, kurio vaikui reikia nuvažiuoti į mokyklą naudojantis viešuoju transportu, laiką, kurio prašytojui reikia norint nuvykti į asmeninį pokalbį). Be to, reikėtų atsižvelgti į viešojo transporto reguliarumą, kuris yra svarbus vertinant, kaip prašytojas gali veiksmingai pasinaudoti šia paslauga, kad galėtų grįžti namo. Viešojo transporto paslaugų prieinamumas turėtų būti suprantamas kaip atlyginamos transporto išlaidos arba nemokamai teikiamos transporto paslaugos, patenkinant bent su sveikatos priežiūra ir gydymo paslaugomis, prieglobsčio suteikimo procedūra ir teisine pagalba, taip pat mokyklą lankančių vaikų mokymu susijusius poreikius.

1.2(d) rodiklis: Atitinkamas paslaugas galima gauti naudojantis transportu, kuriuo pasirūpina valstybė narė.

- **Papildomos pastabos:** Vežimo paslaugų teikimas turėtų būti tikslinamas konkrečiai nurodant valstybės narės užtikrinamą vežimo paslaugų reguliarumą.

Geroji patirtis, susijusi su apgyvendinimo vietos nustatymu

Gerą patirtimi laikoma:

- apgyvendinimo vietos nustatymas siekiant apgyvendinti prašytojus ilgesniam laikui, kad jie galėtų bendrauti tarpusavyje ir su vietos gyventojais, išvengtų atskirties ir ilginiui palengvėtų jų integracija;
- apriboti kelionės viešuoju transportu trukmę iki 1,5 val. arba 1 val., jei keliaujama iki sveikatos priežiūros įstaigos arba kasdienių prekių parduotuvės;
- vietos gyventojų dalyvavimas nustatant, kurioje vietoje bus suteikiamas apgyvendinimas.

1.2. Apgyvandinimo vietos paskyrimas

Ivadinės pastabos

Nedarant poveikio nacionalinėms paskirstymo sistemoms, kuriomis reguliuojamas vienodas prašytojų paskirstymas valstybių narių teritorijoje, šiame skirsnyje nustatyti standartai ir rodikliai turėtų būti taikomi ir visapusiškai įgyvendinami laikantis šeimos vienovės principo, taip pat paisant specialiųjų poreikių, kurių gali turėti tarptautinės apsaugos prašytojai.

Svarbu tai, kad šių principų turi būti paisoma ne tik tapus priėmimo sistemos dalyviu, bet ir prašytojų paskirstymo arba perkėlimo į skirtingas apgyvandinimo vietas metu. Todėl pagal PSD 18 straipsnio 6 dalį prašytojai į kitą apgyvandinimo vietą turėtų būti perkelti tik kai tai yra būtina.

Standartai ir rodikliai

2 STANDARTAS: Užtikrinti šeimos vienovės principo laikymąsi.

2.1 rodiklis: Šeimos nariai (kaip jie apibrėžti PSD 2 straipsnyje) apgyvendinami kartu.

- **Papildomos pastabos:** Šeimos narių sutikimas gyventi kartu gaunamas savanoriškai. Siekiant sudaryti sąlygas galimam išimčių taikymui, reikėtų atsižvelgti į saugumo aspektus.

2.2 rodiklis: Vaikų turinčios šeimos apgyvendinamos kartu, jeigu tai atitinka vaiko interesus.

- **Papildomos pastabos:** Ypatingą dėmesį reikėtų skirti susituokusių vaikų padėčiai.

2.3 rodiklis: Kai įmanoma ir tinkama, šeimos vienovės turėtų būti paisoma atsižvelgiant į platesnį šeimos narių ratą.

- **Papildomos pastabos:** Atsižvelgiant į nacionalines taisykles ir prašytojų sutikimą, šeimos nariai platesniąja prasme (įskaitant giminaičius, kurie nepatenka į PSD 2 straipsnio c dalies apibrėžtį) taip pat galėtų būti apgyvendinami kartu.

2.4 rodiklis: Viename miegamajame apgyvendinama ne daugiau kaip viena šeima.

- **Papildomos pastabos:** Siekiamos laikytis privatumo standartų, valstybės narės viename miegamajame turėtų apgyvendinti ne daugiau kaip vieną šeimą. Šeimos apibrėžties taikymo sritis priklauso nuo atitinkamos valstybės narės praktikos.

3 STANDARTAS: Užtikrinti, kad prašytoją (pakartotinai) paskiriant į apgyvandinimo vietą būtų atsižvelgiama į specialiuosius poreikius.

3.1 rodiklis: Konkrečios apgyvandinimo vietos paskyrimas prašytojams grindžiamas jų specialiųjų priėmimo poreikių vertinimu.

- **Papildomos pastabos:** Visų pirma apgyvandinimo vietos paskyrimas vaikui yra grindžiamas vaiko interesų vertinimu.

3.2 rodiklis: Prašytoją galima perkelti atsižvelgiant į nustatytus specialiuosius priėmimo poreikius.

- **Papildomos pastabos:** Visų pirma, atsižvelgiant į saugumo aspektus, tokiais atvejais, susijusiais su prekybos žmonėmis, seksualinio smurto ir smurto dėl lyties, kankinimų arba kitų sunkių psichologinio ir fizinio smurto formų aukomis, prašytoją gali prireikti pakartotinai perkelti į kitą apgyvandinimo vietą (plg. 11 standartą ir 35.3 rodiklį; vėlesniame etape paaiškėję specialieji poreikiai yra tinkamai nustatomi ir įvertinami.)

Geroji patirtis, susijusi su prašytojo (pakartotinu) paskyrimu į apgyvendinimo vietą

Gerą patirtimi laikomas mokyklinio amžiaus vaikų turinčių šeimų perkėlimas, atsižvelgiant į moksleivių atostogas pasibaigus mokslo metams.

4 STANDARTAS: Užtikrinti, kad paskiriant prašytoją į apgyvendinimo vietą būtų atsižvelgta į konkrečias ir objektyvias priežastis, susijusias su individualia prašytojo padėtimi.

4.1 rodiklis: Galioja mechanizmas, kurį taikant nagrinėjama, ar yra konkrečių ir objektyvių priežasčių paskirti į konkrečią apgyvendinimo vietą.

- **Papildomos pastabos:** Pirmiau nurodytame standarte minima individualios prašytojo padėties sąvoka visų pirma reiškia asmens kultūrinę kilmę, kalbą ir religiją, prašytojo lytį (pvz., translyčiai asmenys) ir individualias aplinkybes, susijusias, pvz., su užimtumu, profesiniu mokymu ar esamais šeimos ryšiais.

1.3. Infrastruktūra

Įvadinės pastabos

Toliau pateikiamos apibrėžtys, susijusios su šiame skirsnyje nurodytais standartais ir rodikliais:

- Miegamasis: atskiras keturių sienų kambarys, turintis užveriamas duris, varstomą langą ir lubas. Apgyvendinimo centruose arba kitose bendrose apgyvendinimo vietose miegamaisiais visada turėtų būti laikomos patalpos, kurias galima užrakinti;
- Šeimos nariai turėtų būti apibrėžiami pagal PSD 2 straipsnio c punktą.

Šiame skirsnyje nurodyti standartai turėtų būti laikomi tik minimaliais standartais.

Standartai ir rodikliai

5 STANDARTAS: Užtikrinti pakankamą erdvę kolektyvinio apgyvendinimo vietos miegamajame.

5.1 rodiklis: Kiekvienam prašytojui užtikrinamas minimalus vienam asmeniui tenkantis 4 m² plotas.

- **Papildomos pastabos:** Šį rodiklį galima papildomai paaiškinti atsižvelgiant į tai, ar kambaryje apgyvendinami prašytojai, kurie nėra tarpusavyje susiję arba nėra šeimos nariai. Taip pat būtų galima atsižvelgti į amžių, pvz., kūdikių arba mažų vaikų turinčių šeimų apgyvendinimas. Būtų galima pateikti nuorodas į nacionalinės teisės aktus, kuriuose apibrėžta minimali vienam asmeniui tenkanti gyvenamoji erdvė, jei ji nustatyta.

5.2 rodiklis: Kalbant apie minimalų vienam asmeniui tenkantį 4 m² plotą, pažymėtina, kad turi būti užtikrinamas ne žemesnis kaip 2,10 m kambario aukštis.

5.3 rodiklis: Miegamajame yra pakankamai vietos, kurioje galima patalpinti kiekvienam prašytojui skirtą lovą ir spintelę.

- **Papildomos pastabos:** Pagal konkretų apstatymą, stalas ir kėdė taip pat galėtų būti esminiai kambario apstatymo baldai ir jį reikėtų atsižvelgti, nebent šiuos baldus galima rasti bendro naudojimo patalpose.

6 STANDARTAS: Gerbti prašytojų privatumą kolektyvinio apgyvendinimo patalpose.

6.1 rodiklis: Viena miegamajame apgyvendinami ne daugiau kaip šeši pavieniai prašytojai.

- **Papildomos pastabos:** Maksimalus asmenų, kuriems skiriamas vienas miegamasis, skaičius taip pat galėtų būti nustatomas atsižvelgiant į gyvenimo tokioje apgyvendinimo vietoje trukmę ir papildomas erdves

už miegamojo ribų prieinamumą (bendro naudojimo patalpos, kiti privatūs kambariai). Jei šio rodiklio neįmanoma praktiškai įgyvendinti, reikėtų rasti kitų privatumo užtikrinimo būdų.

6.2 rodiklis: Vienišiemis vyriškosios ir moteriškosios lyties prašytojams suteikiami atskiri miegamieji, kuriuose neleidžiama apsistoti priešingos lyties prašytojams.

- **Papildomos pastabos:** Patekimo į kambarius apribojimas, nedarant poveikio priėmimo centro saugumo aspektams, galėtų būti užtikrinamas įrengiant atskiras patalpas ir (arba) įmontuojant spygną. Visų pirma reikėtų įrengti rakinamas spintas, jeigu apgyvendinimo vietoje yra specialiųjų poreikių turinčių prašytojų, pvz., moteriškosios lyties prašytojų, kurioms gali grėsti smurto dėl lyties rizika.

6.3 rodiklis: Prireikus įrengiamas prašytojams atviras kambarys, kuriame užtikrinamas privatumas (apgyvendinimo patalpose arba už jų ribų), skirtas susitikimams su teisinę pagalbą teikiančiu advokatu, socialiniu darbuotoju arba kitais susijusiais asmenimis.

6.4 rodiklis: Specialiųjų poreikių turintys prašytojai gali pasinaudoti konkrečiomis priemonėmis.

- **Papildomos pastabos:** Pavyzdžiui, nelydimiems nepilnamečiams reikėtų suteikti atskirus miegamuosius, kad jie negyventų kartu su suaugusiais prašytojais.

Geroji patirtis, susijusi su prašytojų privatumu

Gerą patirtimi laikomas minimalaus pločio (pvz., 90 cm) praėjimo tarp lovų užtikrinimas, kad prašytojai turėtų daugiau privatumo.

7 STANDARTAS: Užtikrinti, kad apgyvendinimo vietoje būtų pakankamai baldų.

7.1 rodiklis: Kiekviename miegamajame turi būti bent šie baldai:

7.1.1: po vieną atskirą lovą kiekvienam asmeniui **IR**

7.1.2: po vieną spintą kiekvienam asmeniui arba šeimai, kuri būtų tokio dydžio, kad į ją tilptų asmeniniai daiktai (pvz., drabužiai, vaistai arba dokumentai).

7.2 rodiklis: Miegamuosiuose, kuriuose apgyvendinti šeimos ryšiais nesusiję prašytojai, nedarant poveikio priėmimo vietos saugumo aspektams, naudojama rakinama spinta.

- **Papildomos pastabos:** Visų pirma reikėtų įrengti rakinamas spintas, jeigu apgyvendinimo vietoje yra specialiųjų poreikių turinčių prašytojų, pvz., moteriškosios lyties prašytojų, kurioms gali grėsti smurto dėl lyties rizika.

7.3 rodiklis: Bendrai naudojamos / gyvenamosiose patalpose yra pakankamas stalų ir kėdžių skaičius.

7.4 rodiklis: Apgyvendinimo vietose, kuriose prašytojų prašoma patiemis gamintis valgį, virtuvėje užtikrinamos visos toliau išvardytos sąlygos:

7.4.1: pakankamai vietos šaldytuve, kuria galėtų naudotis vienas asmuo **IR**

- **Papildomos pastabos:** Pakankama šaldytuvo erdvė išsamiau galėtų būti paaiškinama nurodant konkretų litrų arba lentynų, kuriomis gali naudotis vienas asmuo ir (arba) šeima, skaičių.

7.4.2: pakankamas vienam asmeniui ir (arba) šeimai tenkantis lentynos plotas, **IR**

7.4.3: minimalios galimybės vienam asmeniui ir (arba) šeimai pasinaudoti virykle, **IR**

7.4.4: minimalus vienam asmeniui tenkantis indų, puodelių, virimo rakandų, taip pat peilių, šakučių ir šaukštų skaičius.

7.5 rodiklis: Specialiųjų poreikių turintys prašytojai gali pasinaudoti konkrečiomis priemonėmis.

- **Papildomos pastabos:** Pavyzdžiui, kūdikiams reikėtų pastatyti lopšį, kintamo aukščio stalą ir tinkamą kėdę; asmenims, turintiems judėjimo negalią, reikėtų parūpinti atitinkamus baldus, o mokyklinio amžiaus vaikus auginančioms šeimoms reikėtų suteikti nedidelį stalą ir kėdę, kad vaikai galėtų ruošti pamokas.

8 STANDARTAS: Apgyvandinimo vietose užtikrinti pakankamą, tinkamą ir veikiančią sanitarinę infrastruktūrą.

8.1 rodiklis: Visi prašytojai turėtų turėti galimybę naudotis dušu ir (arba) vonia, praustuvu, kuriame tiekiamas karštas ir šaltas vanduo, ir veikiančiu tualetu.

8.2 rodiklis: Dešimčiai prašytojų tenka ne mažiau kaip vienas veikiantis rakinamas tualetas, kuriuo galima naudotis visą parą septynias dienas per savaitę.

8.3 rodiklis: Dvylikai prašytojų tenka ne mažiau kaip vienas veikiantis ir ne trumpiau kaip 8 valandas per parą prieinamas dušas arba vonia, kuriuose tiekiamas karštas ir šaltas vanduo.

- **Papildomos pastabos:** Dušo ir prašytojų santykis gali būti tikslinamas, jeigu naudojimosi juo laikas per parą yra ilgesnis.

8.4 rodiklis: Dešimčiai prašytojų tenka ne mažiau kaip vienas veikiantis praustuvas, kuriame tiekiamas karštas ir šaltas vanduo ir kuriuo galima pasinaudoti visą parą septynias dienas per savaitę.

8.5 rodiklis: Jeigu vonios kambaryje yra daugiau nei vienas dušas, jie vienas nuo kito atskiriami nepermatoma pertvara.

8.6 rodiklis: Apgyvandinimo vietose, išskyrus mažas apgyvandinimo vietas, įrengti atskiri vyrams ir moterims skirti tualetai, prausyklos ir dušai (aiškiai ir suprantamai pažymėti).

- **Papildomos pastabos:** Apartamentams, studijoms ir kitoms apgyvandinimo patalpoms, kurios skirtos mažiau nei dvylikos asmenų apgyvendinimui, gali būti taikomos išimtys.

8.7 rodiklis: Kalbant apie bendrą apgyvandinimo vietą, pažymėtina, kad prašytojų, kurie nėra šeimos nariai, atžvilgiu galioja taisyklės, kuriomis užtikrinama prašytojų galimybė saugiai patekti į patalpas ir užtikrinama, kad visada būtų paisoma prašytojų privatumo.

8.8 rodiklis: Galioja priemonės, kuriomis užtikrinama, kad drabužiai ir rankšluosčiai prašytojams prausiantis duše galėtų išlikti sausi.

8.9 rodiklis: Specialiųjų poreikių turintys prašytojai gali pasinaudoti konkrečiomis priemonėmis.

- **Papildomos pastabos:** Pavyzdžiui, užtikrinama galimybė kasdien naudotis kūdikio vonele, kurioje galima maudyti jaunesnius nei 2 metų vaikus.

Geroji patirtis, susijusi su sanitarine infrastruktūra

Gerą patirtimi laikoma:

- tualetų įrengimas tame pačiame pastate kaip ir miegamasis ir bendro naudojimo patalpos, o ne lauke;
- atskirų rakinamų dušo kabinų įrengimas, kuriomis galima pasinaudoti be jokių laiko apribojimų;
- dėmesys lyčių klausimams ir moterų saugumui, pvz., sanitarinių patalpų įrengimas netoli arba saugiu atstumu nuo apšviestų vietų.

9 STANDARTAS: Užtikrinti, kad apgyvendinimo sąlygos atitiktų susijusias nacionalines ir vietos taisykles.

9.1 rodiklis: Apgyvendinimo pastatas pastatytas laikantis taikomų vietos ir nacionalinių taisyklių.

9.2 rodiklis: Apgyvendinimo pastatas prižiūrimas ir eksploatuojamas laikantis atitinkamų vietos ir nacionalinių taisyklių, atsižvelgiant į visus galimus pavojus.

- **Papildomos pastabos:** Toliau pateikiami pavyzdžiai, padedantys įvertinti pažangą, kaip standarto laikomasi apgyvendinimo centre: parengiamas ir visada matomoje vietoje pakabinamas apgyvendinimo centro evakuacijos planas; evakuacijos koridoriuose nėra kliūčių ir yra įrengti gesintuvai.

9.3 rodiklis: Į apgyvendinimo vietų miegamuosius ir bendro naudojimo / gyvenamąsias patalpas patenka pakankamai natūralios šviesos ir šviežio oro, o prireikus šviesą galima uždengti užuolaidomis ir (arba) žaliuzėmis.

9.4 rodiklis: Visose apgyvendinimo patalpose įrengta tinkama temperatūros reguliavimo sistema.

- **Papildomos pastabos:** Tinkamos temperatūros intervalai turėtų būti nustatomi atsižvelgiant į vietos klimato sąlygas ir bendruosius piliečiams taikomus standartus.

9.5 rodiklis: Miegamieji ir bendro naudojimo patalpos yra apsaugotos nuo per didelio aplinkos triukšmo.

- **Papildomos pastabos:** Aplinkos triukšmo šaltiniai galėtų būti, pvz., mašinos, lėktuvai, traukiniai ir pan.

10 STANDARTAS: Užtikrinti, kad judėjimo negalią turintiems prašytojams skirtų apgyvendinimo vietų vidaus ir išorės infrastruktūra būtų pritaikyta prie jų poreikių.

10.1 rodiklis: Apgyvendinimas suteikiamas:

10.1(a): pirmame aukšte **ARBA**

10.1(b): yra įrengtas judėjimo negalią turintiems žmonėms pritaikytas liftas, **ARBA**

10.1(c): atsižvelgiant į judėjimo negalios mastą, laiptų yra ne daugiau nei jų gali būti tokiomis aplinkybėmis.

10.2 rodiklis: Išorinis priėjimas, pvz., keliai arba privažiavimai, yra tvirto, lygaus paviršiaus.

10.3 rodiklis: Įėjimas sukonstruotas taip, kad pro jį galėtų praeiti judėjimo negalią turintys prašytojai.

10.4 rodiklis: Apgyvendinimo patalpų vidiniai tarpduriai ir koridoriai yra pakankamai platūs, kad pro juos tilptų neįgaliojo vežimėliais besinaudojantys asmenys.

10.5 rodiklis: Kambariuose ir vietose, kurias naudoja judėjimo negalią turintys prašytojai yra pagalbina turėklai.

10.6 rodiklis: Įdiegta pritaikyta sanitarinė infrastruktūra, įskaitant, pvz., įeinamas dušo kabinas, turėklus, praustuves ir tualetus atitinkamame aukštyje, kad jais galėtų naudotis neįgaliojo vežimėlyje sėdintys asmenys, taip pat vonios kambario ir tualetų grindų paviršius, kuris yra tinkamas neįgaliojo vežimėliams.

1.4. Saugumas

Įvadinės pastabos

Tinkama apgyvendinimo vietos, baldų ir įrangos apsauga, turėtų būti užtikrinta laikantis taikytinų nacionalinės teisės aktų ir taisyklių, siekiant bendro tikslo užtikrinti saugią gyvenamąją aplinką tarptautinės apsaugos prašytojams ir apgyvendinimo patalpose dirbančiam personalui..

Standartai ir rodikliai

11 STANDARTAS: Užtikrinti pakankamas saugumo priemonės.

11.1 rodiklis: Rizikos vertinimas atliekamas reguliariai ir jo metu atsižvelgiama į išorės ir vidaus veiksnius.

- **Papildomos pastabos:** Veiksniai, į kuriuos reikia atsižvelgti vertinant riziką: prašytojų nurodyti saugumo klausimai, apgyvendinimo patalpų būklė ir vieta, vietos gyventojų bendruomenės požiūris, apgyvendinamų žmonių skaičius, apgyvendintų gyventojų tautinė sudėtis, prašytojų lytis ir šeimos statusas, apgyvendinimo vietoje apgyvendinti specialiųjų poreikių turintys prašytojai ir praeityje įvykę incidentai.

11.2 rodiklis: Remiantis rizikos vertinimo rezultatu nustatomos tinkamos saugumo priemonės.

- **Papildomos pastabos:** Šios priemonės, pvz., galėtų apimti: prieigos kontrolė aptveriant apgyvendinimo vietą tvora, visą parą septynias dienas per savaitę budinčio darbuotojo paskyrimą, tinkamą apgyvendinimo patalpų lauko erdvės apšvietimą ir vaizdo stebėjimo sistemos įrengimą, prireikus ribojamą visuomenės prieigą, siekiant užtikrinti prašytojų saugumą, ir su saugumu susijusių taisyklių įtraukimą į „apgyvendinimo vietos eksploataavimo taisykles“.

11.3 rodiklis: Sudarytos galimybės saugiai pranešti apie saugumo problemas (pvz., vagystę, smurto atvejus, grasinimus, išorės bendruomenės priešiškusumą) už saugumą atsakingam personalui.

- **Papildomos pastabos:** Prašytojai turėtų būti informuojami apie pranešimų teikimo tvarką, kurios reikia laikytis įvykus saugumo incidentams.

11.4 rodiklis: Skubios pagalbos iškvietimo numeriai pateikiami matomoje vietoje ir sudaromos sąlygos naudotis telefonu.

11.5 rodiklis: Kuriant saugumo priemonės taip pat daug dėmesio skiriama seksualinio smurto ir smurto dėl lyties atvejų nustatymui ir prevencijai.

11.6 rodiklis: Galioja specialios taisyklės, kurios taikomos specialiųjų poreikių turintiems prašytojams.

- **Papildomos pastabos:** Siekiant užtikrinti visų prašytojų saugumą, ypač tų, kurie turi specialiųjų poreikių, susijusių su jų amžiumi, šeimos statusu, lytimi, lytine tapatybe ar lytine orientacija ir fizinėmis ar psichikos sveikatos problemomis, reikėtų nustatyti konkrečias priemones. Ypatingas saugumo priemonės taip pat reikėtų taikyti prekybos žmonėmis, seksualinio smurto ir smurto dėl lyties, kankinimų ir kitų formų psichologinio ir fizinio smurto aukoms. Šios priemonės, pvz., galėtų apimti galimybę kitokios lytinės orientacijos prašytojus apgyvendinti atskirai nuo kitų tos pačios lyties prašytojų arba prašytojo, kuriam kyla grėsmė tapti smurto dėl lyties auka arba kuris ja tapo, perkėlimą (plg. 3 standartą: Prašytojų (pakartotinis) perkėlimas atsižvelgiant į jų specialiuosius poreikius) arba apsaugotos erdvės, kurioje saugiai galėtų žaisti vaikai, įrengimą. Apgyvendinimo vietose, kuriose apgyvendinami nelydimi nepilnamečiai, reikėtų imtis specialiųjų prevencinių priemonių, kad nepilnamečiai nedingtų.

Geroji patirtis, susijusi su saugumo priemonėmis

Gerąja patirtimi apgyvendinimo centruose laikoma:

- patalpų, kuriose konkrečios grupės galėtų konfidencialiai pranešti apie saugumo problemas, įrengimas, taip skatinant pranešti apie smurtą;
- sukurta saugumo incidentų fiksavimo sistema.

1.5. Bendro naudojimo patalpos

Išvadinės pastabos

Šiose gairėse sąvoka „bendro naudojimo patalpos“ reiškia erdvę, kurioje prašytojai valgo ir leidžia laisvalaikį. Bendro naudojimo patalpos dydis ir apstatymas, taip pat jos funkcionalumas priklauso nuo apgyvendinimo vietos, kurioje prašytojas yra apgyvendinamas, rūšies. Todėl bendro naudojimo patalpos gali reikšti vieną ar daugiau kambarių, kuriais gali naudotis prašytojai.

Kalbant apie didesnes apgyvendinimo vietas, pažymėtina, kad sąvoka „bendro naudojimo patalpos“ gali reikšti keletą skirtingų kambarių, iš kurių kiekvienas skirtas skirtingai veiklai, t. y. valgymo, laisvalaikio arba dalyvavimo kituose kolektyviniuose užsiėmimuose (kalbų kursai, informacijos teikimas). Mažesnėse apgyvendinimo vietose gali būti vienas daigafunkcis kambarys, kuris, atsižvelgiant į poreikį ir paros metą, gali būti transformuojamas į valgomąjį / gyvenamąjį kambarį arba kambarį, kuriame užsiimama laisvalaikio veikla. Jeigu galima užtikrinti pakankamą privatumą, mažesnės apgyvendinimo vietos bendroji patalpa arba jos dalys lygiai taip pat galėtų būti naudojamos tam, kad prašytojai susitiktų su socialiniais darbuotojais ar patarėjais teisės klausimais.

Svarbu tai, kad „laisvalaikio veiklos“ sąvoka reiškia veiklą, kuria užsiima ne tik vaikai, bet ir suaugusieji. Tai grindžiama svarbiu ryšiu tarp prašytojų galimybės užsiimti laisvalaikio veikla ir jų psichikos sveikatos. Laisvalaikio veiklai skirtos vietos užtikrinimas arba galimybė prašytojams užsiimti kolektyvine veikla (pvz., lankyti kalbos kursus, grupines informavimo sesijas arba užsiimti sporto veikla) atlieka svarbų vaidmenį, nes prisideda prie didesnio užimtumo, o tai gali padėti sumažinti įtampą, kuri kyla, kai per daug laiko praleidžiama nieko neveikiant. Tai ypač svarbu per pradinis prieglobsčio suteikimo procedūros etapus, kai prašytojai (dar) negali dalyvauti darbo rinkoje arba formaliojo mokymo veikloje.

Standartai ir rodikliai

12 STANDARTAS: Užtikrinti, kad prašytojai turėtų pakankamai erdvės pavalgyti.

12.1 rodiklis: Visi prašytojai turi galimybę pavalgyti specialiai tam skirtoje vietoje.

- **Papildomos pastabos:** Visi prašytojai gali maitintis valgykloje (kuri įrengiama didesnėje apgyvendinimo vietos patalpoje) arba kambariye, kuriame yra stalas ir pakankamas skaičius kėdžių. Valgymo patalpa taip pat galėtų būti naudojama pagal kitą paskirtį, jei joje sudaromos galimybės tam tikru metu pavalgyti.

13 STANDARTAS: Užtikrinti, kad prašytojai turėtų pakankamai vietos laisvalaikio ir grupiniams užsiėmimams.

13.1 rodiklis: Apgyvendinimo vietoje arba netoliese esančioje viešoje erdvėje yra tinkama vieta laisvalaikio veiklai.

- **Papildomos pastabos:** Kolektyvinio apgyvendinimo vietose įrengiant laisvalaikio veiklai skirtus kambarius, reikėtų atsižvelgti į prašytojų lytį, amžių ir kultūrinius bei religinius poreikius. Jei įmanoma, būtų galima įrengti atskirus kambarius arba nustatyti valandas, kuriomis kambarius galima naudoti laisvalaikio veiklai.

13.2 rodiklis: Jeigu grupinius užsiėmimus organizuoja valstybė narė, užtikrinama pakankamo dydžio ir tinkama patalpa, pvz., atskiras kambarys.

- **Papildomos pastabos:** Grupinio užsiėmimo sąvoka reiškia, pvz., kalbų kursus, grupines informavimo sesijas, sporto veiklą ir pan.

13.3 rodiklis: Jeigu apgyvendinimo vietoje gyvena vaikai, joje yra įrengtas saugus kambarys (patalpa), kuriame (kurioje) jie gali žaisti, be to, vaikai gali žaisti lauko aikštelėje, kuri įrengta pačioje apgyvendinimo vietos teritorijoje arba netoliese esančioje viešoje erdvėje.

Geroji patirtis, susijusi su bendro naudojimo patalpomis

Gerą patirtimi laikomas vaikų priežiūros užtikrinimas vaikams skirtose vietose tuo metu, kai jų tėvai dalyvauja grupiniuose užsiėmimuose.

1.6. Sanitarinės sąlygos

Įvadinės pastabos

Sąvoka „sanitarinės sąlygos“ reiškia patalpų švaros nuo purvo, infekcijų, ligų ir pan. užtikrinimą jas valant ir išvežant šiukšles. Atsižvelgiant į tai, sąvoka „švarus“ reiškia parazitų, vabalų, mikrobus ir kitų pavojų keliančių šaltinių sunaikinimą. Šiame skirsnyje aprašyti sanitariniai standartai taikomi visai apgyvendinimo vietai, įskaitant privačias patalpas, taip pat bendro naudojimo patalpas, esančias apgyvendinimo vietoje arba už jos ribų (jei taikoma). Atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes, pareiga tobulinti šiuos standartus ir stebėti, kaip jie taikomi, gali būti nustatyta kitoms susijusioms institucijoms (pvz., sanitarinių sąlygų priežiūros įstaigoms).

Didesnėse apgyvendinimo vietose „privačių patalpų“ sąvoka reiškia tik miegamąjį, o visi kiti kambariai patenka į bendro naudojimo patalpų sąvokos apibrėžtį. Vis dėlto sanitariniai standartai priklauso nuo bendro naudojimo patalpų rūšies, pvz., virtuvė, sanitarinės patalpos ir kiti kambariai, įskaitant biurus ar patalpas, kuriuose užsiimama aktyvia veikla. Kita vertus, mažesnėse apgyvendinimo vietose virtuvė, vonios kambarys ir kiti kambariai taip pat turėtų būti laikomi privačiomis patalpomis.

Nors bendra pareiga užtikrinti tinkamus sanitarinius standartus tenka atitinkamoms valstybių narių institucijoms, šiame procese gali dalyvauti ir prašytojai. Praktiškai jie dažnai būna atsakingi už švaros palaikymą privačiose patalpose. Be to, atsižvelgiant į nacionalinės teisės aktus ir (arba) taisykles, prašytojai kitas patalpas galėtų valyti savanoriškai. Tam tikrais atvejais už tokį valymą, kaip už smulkius darbus kolektyvinio apgyvendinimo vietoje, taip pat galėtų būti mokamas atlyginimas. Tokiais atvejais valymo proceso priežiūrą turėtų vykdyti atsakinga įstaiga arba speciali valymo įmonė.

Išsamus pareigų, susijusių su švaros palaikymu apgyvendinimo vietoje, aprašas turėtų būti pateiktas apgyvendinimo vietos eksploatavimo taisyklėse.

Standartai ir rodikliai

14 STANDARTAS: Užtikrinti privačių ir bendro naudojimo patalpų švarą.

14.1 rodiklis: Apgyvendinimo vietoje laikomasi patalpų valymo tvarkaraščio.

- **Papildomos pastabos:** Galioja aiškūs nurodymai, kaip dažnai ir kokia apimtimi turi būti valoma kiekviena patalpa.

14.2 rodiklis: Reguliarūs apgyvendinimo vietos privačių ir bendro naudojimo patalpų švaros patikrinimai.

- **Papildoma pastaba:** Per patikrinimus atsižvelgiama į prašytojų privatumo poreikius.

14.3 rodiklis: Patalpų švara tikrinama žmonėms esant kitame kambaryje arba kitoje apgyvendinimo vietoje.

14.4 rodiklis: Jeigu prašytojai atsakingi už patalpų valymą, jiems užtikrinama galimybė naudotis reikalingais valymui skirtais gaminiais ir įrankiais, taip pat apsaugos priemonėmis, pvz., pirštinėmis ir kaukėmis.

Geroji patirtis, susijusi su privačių ir bendro naudojimo patalpų švaros užtikrinimu

Gerą patirtimi apgyvendinimo centruose laikomas rašytinio patalpų valymo tvarkaraščio sudarymas, kuris pakabinamas aiškiai matomoje vietoje ir su kuriuo gali susipažinti prašytojai.

15 STANDARTAS: Užtikrinti virtuvės ir sanitarinių patalpų švarą.

15.1 rodiklis: Patalpų švara atitinka vietos ir nacionalines taisykles ir standartus.

- **Papildomos pastabos:** Šiose taisyklėse, pvz., galėtų būti pateikiama nuoroda į reguliariai vykdomas graužikų ir parazitų naikavimo procedūras.

15.2 rodiklis: Patalpos valomos ne rečiau kaip kartą per dieną (apgyvendinimo centruose) arba tiek, kiek tai yra būtina.

15.3 rodiklis: Užtikrinamas reguliarus visapusiškas patalpų valymas.

- **Papildomos pastabos:** Apgyvandinimo centruose toks visapusiškas patalpų valymas galėtų būti atliekamas ne rečiau kaip keturis kartus per metus. Švaros standartai, taikomi virtuvėms, kurias naudoja prašytojai ir kurios naudojamos profesionaliam maisto gaminiui, skiriasi.

16 STANDARTAS: Užtikrinti, kad prašytojai galėtų reguliariai skalbti savo skalbinius arba pasinaudoti skalbimo paslaugomis

16.1 rodiklis: Jei patalynė ir rankšluosčiai išduodami ir skalbiami apgyvandinimo vietoje, jie turėtų būti skalbiami reguliariai.

- **Papildomos pastabos:** Patalynė turėtų būti skalbiama ne rečiau kaip kas 2 savaites, o rankšluosčiai – ne rečiau kaip kartą per savaitę.

Alternatyvūs rodikliai:

16.2(a) rodiklis: Prašytojai turėtų turėti galimybę bent kartą per savaitę skalbti skalbinius. **ARBA**

- **Papildomos pastabos:** Šį rodiklį būtų galima patikslinti nacionaliniu lygmeniu nurodant konkretų skalbimo mašinų skaičių ir apibūdinant tinkamas skalbinių džiovinimo sąlygas, atsižvelgiant į konkretų asmenų skaičių.

16.2(b) rodiklis: Prašytojai gali pasinaudoti skalbinių skalbimo paslauga.

- **Papildomos pastabos:** Skalbinių skalbimo paslauga turėtų būti pakankamai lengvai prieinama, pvz., 5 dienas per savaitę (įskaitant savaitgalį).

1.7. Priežiūra

Įvadinės pastabos

Šiame skirsnyje priežiūros sąvoka turėtų būti suprantama kaip reikalingų veiksmų visuma, kurių imamasi siekiant kuo geriau ir kuo ilgiau išlaikyti pradinę apgyvandinimo pastato būklę.

Nors bendra pareiga prižiūrėti priėmimo centrą tenka atitinkamoms valstybių narių institucijoms, į šią veiklą savanoriškai gali būti įtraukiami ir prašytojai, jei tai leidžiama pagal nacionalinės teisės aktus ir (arba) taisykles. Tam tikrais atvejais už tokią priežiūrą, kaip už smulkius darbus kolektyvinio apgyvandinimo vietoje, taip pat galėtų būti mokamas atlyginimas. Tokiais atvejais proceso priežiūrą turėtų vykdyti atsakinga įstaiga arba speciali priežiūros darbus vykdanči įmonė.

Standartai ir rodikliai

17 STANDARTAS: Vykdančią reguliarią priežiūrą užtikrinamas apgyvandinimo vietos saugumas ir tinkamas veikimas.

17.1 rodiklis: Reguliariai vertinamas apgyvandinimo pastato ir jo baldų bei įrangos tinkamas veikimas.

- **Papildomos pastabos:** Šie patikrinimai turėtų būti atliekami bent kartą per metus. Vykdančią vertinimą būtų naudinga naudotis kontroliniais sąrašais.

17.2 rodiklis: Prašytojai turi galimybę pranešti apie poreikį atlikti priežiūros ir remonto darbus.

17.3 rodiklis: Apgyvandinimo pastatui reikalingi remonto ir įrangos pakeitimo darbai atliekami greitai ir užtikrinant tinkamą kokybę.

- **Papildomos pastabos:** Nedarant poveikio tam, kad bendra pareiga prižiūrėti apgyvandinimo pastatą priklausytų priėmimo institucijai, tam tikras priežiūros užduotis galima pavesti prašytojams, kurie jas atliktų kaip smulkius darbus, jeigu už tai mokamas atlyginimas ir jei toks darbas dirbamas savanoriškai. Bendrą priežiūrą bet kuriuo atveju turėtų vykdyti atsakinga įstaiga.

1.8. Komunikacijos įranga ir paslaugos

Įvadinės pastabos

Priėmimo procedūros metu labai svarbu užtikrinti tarptautinės apsaugos prašytojų komunikaciją. Sąvoka „komunikacija“ reiškia bendravimą, susijusį su prašytojo procesiniu statusu ir asmeninį bendravimą, pvz., su šeimos nariais. Svarbu tai, kad tinkamas bendravimo įvertinimas gali prisidėti prie geros prašytojų psichikos sveikatos užtikrinimo, nes gali padėti užkirsti kelią baimei, kuri atsiranda dėl nesimatymo su kilmės šalyje likusiais arba tranzito zonose esančiais šeimos nariais ir draugais arba dėl nepakankamo bendravimo su teisinę pagalbą ar kitas susijusias paslaugas teikiančiomis organizacijomis. Bet kuriuo atveju prašytojams reikėtų suteikti galimybę atitinkamais atvejais paštu gauti pranešimą apie sprendimą.

Teisinis pagrindas – komunikacijos įranga ir paslaugos

- PSD 18 straipsnio 2 dalies b punktas: materialinių priėmimo sąlygų užtikrinimo būdai.

Standartai ir rodikliai

18 STANDARTAS: Užtikrinti, kad prašytojai turėtų tinkamas galimybes pasinaudoti telefonu, kad galėtų paskambinti ir išsiaiškinti procesinius, teisinius, medicininius ir su švietimu susijusius klausimus.

18.1 rodiklis: Prašytojams suteikiama galimybė pasinaudoti telefonu, siekiant bent išsiaiškinti procesinius, teisinius, medicininius ar su švietimu susijusius klausimus.

18.2 rodiklis: Prašytojai kiekvienoje apgyvendinimo patalpoje kasdien gali pasinaudoti bent vienu telefonu.

- **Papildomos pastabos:** Patalpose įrengiamų telefonų skaičius priklauso nuo jose gyvenančių prašytojų skaičiaus.

18.3 rodiklis: Prašytojai gali skambinti privačioje aplinkoje, t. y. kiti prašytojai negali girdėti pokalbio.

19 STANDARTAS: Užtikrinti, kad prašytojai turėtų tinkamą prieigą prie interneto.

19.1 rodiklis: Prašytojai gali naudotis internetu pačioje apgyvendinimo vietoje arba netoliese esančioje viešojoje erdvėje ne rečiau kaip keturis kartus per savaitę.

- **Papildomos pastabos:** Prieiga prie interneto apgyvendinimo vietoje gali būti palengvinta savo komunikacijos įrenginius (pvz., išmaniuosius telefonus) turintiems prašytojams leidžiant naudotis belaidžiu tinklu (WiFi) ir užtikrinant galimybę atitinkamam asmenų skaičiui naudotis tam tikru skaičiumi kompiuterių. Jeigu prieiga prie interneto suteikiama už apgyvendinimo vietos ribų, į prieigos prie interneto tašką turi būti įmanoma nueiti pėsčiomis arba nuvažiuoti viešuoju transportu (plg. 1 standartą. Vieta). Prieiga prie interneto nebūtinai turi būti nemokama (plg. 28.4 rodiklį. Dienpinigiai).

20 STANDARTAS: Užtikrinti, kad prašytojai turėtų galimybę įkrauti savo komunikacijos prietaisus.

20.1 rodiklis: Kiekviename miegamajame yra ne mažiau nei vienas veikiantis elektros lizdo kištukas, kuriuo naudojantis galima įkrauti elektroninius įtaisus.

Geroji patirtis, susijusi su prieigos prie komunikacijos įrangos ir paslaugų palengvinimu

Gerą patirtimi laikoma:

- sąlygų prašytojams nemokamai kopijuoti ar spausdinti su prieglobsčio suteikimo procedūra ar sveikatos klausimais susijusius dokumentus sudarymas;
- prieigos prie televizijos kanalų, rodomų ne mažiau kaip dviem tarp prašytojų labiausiai paplitusiomis kalbomis, konkrečioje apgyvendinimo vietoje palengvinimas (plg. 13.1 rodiklį. Bendro naudojimo patalpos).

2. Maistas

Jvadinės pastabos

Šiame skirsnyje sąvoka „maistas“ reiškia maistą ir nealkoholinius gėrimus. Vadovaujantis tokiu pat principu kaip ir skirsnyje dėl apgyvendinimo, šiame skirsnyje pateiktų standartų reikėtų laikytis nepaisant to, ar maisto tiekimas prašytojams užtikrinamas natūra, mokant finansines išmokas ar išduodant talonus. Tai reiškia, kad valstybės narės, nusprendamos mokėti prašytojams finansinę išmoką ar išduoti talonus, kuriais būtų padengiamos su maisto poreikiais susijusios išlaidos, turi užtikrinti, kad jų pakaktų prašytojams nusipirkti maisto, kuris atitinka šiame skirsnyje išvardytus standartus.

Teisinis pagrindas – maistas

- PSD 2 straipsnio g punktas: materialinių priėmimo sąlygų apibrėžtis.

Standartai ir rodikliai

21 STANDARTAS: Užtikrinti, kad prašytojai galėtų gauti pakankamai tinkamo maisto.

21.1 rodiklis: Laikomasi maisto saugos sąlygų.

- **Papildomos pastabos:** *Laikantis JT Maisto ir žemės ūkio organizacijos (angl. FAO) parengto maisto saugos rizikos analizės ir svarbiausių valdymo taškų (RASVT) ⁽⁶⁾ metodo, apgyvendinimo patalpų, ypač virtuvių, sanitarinės sąlygos turėtų būti užtikrinamos laikantis prevencijos principo, o ne imantis taisomojo pobūdžio veiksmų. Remiantis šiuo standartu, reikėtų užtikrinti virtuvės patalpų švarą, nes švaros trūkumas gali būti pavojingas visų apgyvendinimo vietos gyventojų sveikatai.*

21.2 rodiklis: Per dieną suaugusieji maitinami ne rečiau kaip tris kartus, o nepilnamečiai penkis kartus, ir bent vienas patiekalas būna termiškai apdorotas ir patiekiamas karštas.

21.3 rodiklis: Maisto patiekalais užtikrinama subalansuota ir įvairi mityba, įskaitant pieno parūpinimą nepilnamečiams ir kūdikiams, kai to reikia.

- **Papildomos pastabos:** *Maisto patiekalų sudėtis yra įvairi, pvz., valgių pagrindą sudaro javai, duona ir ryžiai, vaisiai ir daržovės, pienas, pieno produktai, mėsa, kiaušiniai ar žuvis.*

21.4 rodiklis: Prašytojai informuojami apie maisto sudėtį.

- **Papildomos pastabos:** *Informacija galėtų būti teikiama įprastai (pridedant etiketes ir pan.) arba paprašius.*

21.5 rodiklis: Galioja specialios taisyklės, kurios taikomos specialiųjų mitybos poreikių turintiems prašytojams.

- **Papildomos pastabos:** *Pavyzdžiui, reikėtų atsižvelgti į nėščias ir krūtimi maitinančias moteris, tam tikromis ligomis sergančius ir alergiją tam tikriems maisto produktams turinčius asmenis.*

21.6 rodiklis: Atsižvelgiama į konkrečių grupių maisto ypatumus ir mitybos apribojimus.

- **Papildomos pastabos:** *„Konkrečios grupės“ reiškia prašytojus, priklausančius konkrečioms religinėms ir (arba) kultūrinėms grupėms, taip pat prašytojus vegetarus ir (arba) veganus.*

⁽⁶⁾ Žr. JT Maisto ir žemės ūkio organizacija, *Rizikos analizės ir svarbiausių valdymo taškų (RASVT) sistema*, (<http://www.fao.org/docrep/005/y1579e/y1579e03.htm>).

Geroji patirtis, susijusi su maisto tiekimu

Gerą patirtimi laikoma:

- sąlygų sudarymas prašytojams, kai įmanoma ir tinkama, patiems gamintis maistą, kad taip būtų skatinamas jų savarankiškumas, stiprinama normali būklė ir (arba) kad jie jaustųsi kaip namie ir padedama užtikrinti kasdienį prašytojų užimtumą,
- galimybės prašytojams pakartotinai gauti atskirai pagamintus arba pašildytus patiekalus užtikrinimas, jeigu jie dėl pateisinamų priežasčių negalėjo pavalgyti įprastu laiku, ir
- patarti prašytojams meniu sudarymo ir maisto gamtinimo klausimais.

22 STANDARTAS: Užtikrinti prašytojų galimybę naudotis geriamuoju vandeniu visą parą, septynias dienas per savaitę.

22.1 rodiklis: Kiekvienam prašytojui, atsižvelgiant į asmens fiziologiją ir klimatą, per dieną suteikiama ne mažiau kaip 2,5 litro vandens.

- **Papildomos pastabos:** Daugiau informacijos apie minimalų kasdien išgeriamo vandens kiekį galima rasti pagal projektą „Sphere“ parengtuose standartuose ^(?).

Alternatyvūs rodikliai:

22.2(a) rodiklis: Apgyvendinimo vietos infrastruktūra yra tinkama geriamajam vandeniui. **ARBA**

22.2(b) rodiklis: Geriamasis vanduo padalijamas, jeigu nėra tinkamos infrastruktūros.

- **Papildomos pastabos:** Atitinkamais atvejais prašytojus reikėtų informuoti, kad vandenį iš čiaupo gerti saugu.

Geroji patirtis, susijusi su gėrimų tiekimu

Gerą patirtimi laikomas arbatos ir kavos tiekimas.

^(?) Projektas „Sphere“, *Kiek vandens reikia išgerti humanitarinių krizių atvejais?*; projekto medžiaga skelbiama adresu http://www.who.int/water_sanitation_health/publications/2011/WHO_TN_09_How_much_water_is_needed.pdf?ua=1.

3. Apranga ir kiti ne maisto produktai

Įvadinės pastabos

Vadovaujantis tokiu pat principu kaip ir skirsniuose dėl apgyvendinimo ir maisto, šiame skirsnyje pateiktų standartų reikėtų laikytis nepaisant to, ar prašytojams apranga parūpinama natūra, mokant finansines išmokas ar išduodant talonus. Tai reiškia, kad, jeigu valstybės narės nusprendžia mokėti prašytojams finansinę išmoką, kuria būtų padengiamos su aprangos poreikiais susijusios išlaidos, šios išmokos turėtų pakakti prašytojams nusipirkti drabužių, kurie atitiktų šiame skirsnyje išvardytus standartus. Šio skirsnio standartai nedaro poveikio situacijoms, kai prašytojai jau turi pakankamai drabužių, kurie atitinka šiame skirsnyje išvardytus standartus, todėl jiems papildomi drabužiai nereikalingi. Šiame skirsnyje vartojama sąvoka „apranga“ reiškia drabužius ir avalynę.

Šiose gairėse sąvoka „ne maisto produktai“ reiškia esminius namų apyvokos reikmenis, išskyrus maistą, ir įskaitant, pvz., asmeninės higienos produktus, valymui ir skalbimui skirtus gaminius, patalynę ir rankšluosčius. Jeigu prašytojai yra mokyklinio amžiaus asmenys, ne maisto produktai taip pat reiškia mokyklos reikmenis.

Ne maisto produktai visada turėtų būti tiekiami atsižvelgiant į prašytojo šeimos padėtį. Konkrečiau, tiekiami ne maisto produktai ir jų kiekis turėtų būti nustatomi atsižvelgiant į atitinkamo prašytojo asmeninius poreikius.

Teisinis pagrindas – apranga ir kiti ne maisto produktai

- PSD 2 straipsnio g punktas: materialinių priėmimo sąlygų apibrėžtis.

Standartai ir rodikliai

23 STANDARTAS: Užtikrinti, kad prašytojas turėtų pakankamai drabužių.

23.1 rodiklis: Prašytojas turi tiek apatinių drabužių, kad juos gali dėvėti savaitę neskaldamas.

- **Papildomos pastabos:** Tai reiškia mažiausiai aštuonis vienetus apatinių drabužių rinkinių.

23.2 rodiklis: Prašytojas turi bent jau minimalų drabužių kiekį.

- **Papildomos pastabos:** Pirmiau išvardyti drabužiai turėtų reikšti ne mažiau kaip penkis vidinius viršutinės kūno dalies drabužius (pvz., marškinėlius trumpomis rankovėmis, marškinėlius, palaidinukes), ne mažiau kaip tris apatinės kūno dalies drabužius (kelnes, sijonus, trumpikes), ne mažiau kaip tris vienetus tokių drabužių, kaip džemperiai su gobtuvu, megztiniai arba švarkai, ir dvi naktinių drabužių poras.

23.3 rodiklis: Prašytojas turi ne mažiau kaip dvi atskiras batų poras.

- **Papildomos pastabos:** Tai galėtų reikšti vieną porą batų, skirtų dėvėti viduje, ir vieną porą lauko sąlygomis dėvimų batų.

23.4 rodiklis: Prašytojams drabužiai suteikiami kaip įmanoma greičiau.

- **Papildomos pastabos:** Per keletą valandų nuo paskyrimo į apgyvendinimo vietą, kiekvienas prašytojas turi gauti pagrindinius (laikinus) drabužius, kurie leistų laisvai judėti visose jiems skirtose ir prieinamose vietose (viduje ir lauke).

23.5 rodiklis: Jeigu kuris nors nusidėvėjęs arba suplyšęs drabužis tampa nebetinkamas naudoti, pagal patvirtintą tvarką galima gauti kitą pakaitinį drabužį.

23.6 rodiklis: Prašytojai turi pakankamai drabužių kūdikiams ir mažiems vaikams, kurių pakanka 1 savatei (jų neskalbiant).

Geroji patirtis, susijusi su tinkamos aprangos užtikrinimu

Gerą patirtimi laikoma:

- vengimas kurti uniforminio tipo aprangą visiems prašytojams (jeigu drabužiai tiekiami natūra), nes tai padeda išvengti stigmatizacijos;
- dovanojamų drabužių sandėlio atidarymas ir ryšių su humanitarinėmis NVO užmezgimas, kad jos surinktų ir padalytų panaudotus drabužius.

24 STANDARTAS: Užtikrinti, kad prašytojai turėtų pakankamai drabužių.

24.1 rodiklis: Drabužiai atitinka prašytojų kūno sudėjimą.

24.2 rodiklis: Drabužiai pakankamai gerai atrodo ir dera su priimančiojoje visuomenėje vyraujančiais standartais ir prašytojo aplinka.

- **Papildomos pastabos:** *Atskiri drabužiai (išskyrus apatinius) nebūtinai turi būti nauji, tačiau turėtų būti geros būklės.*

24.3 rodiklis: Užtikrinama tinkama sezoninė apranga.

- **Papildomos pastabos:** *Tai, pvz., reiškia, kad prašytojas prineis turėtų turėti žieminį paltą ir (arba) striukę, pirštines, žieminę kepurę, paprastą kepurę, žieminį šaliką ir žieminius batus.*

Geroji patirtis, susijusi su tinkamos aprangos užtikrinimu

Gerą patirtimi laikoma moterims prašytojoms, jei jos to prašo, išduoti bent vieną skraistę, kurią jos gautų kartu su kitais joms skirtais drabužiais.

25 STANDARTAS: Užtikrinti, kad prašytojai galėtų gauti pakankamai tinkamų asmeninės higienos produktų.

25.1 rodiklis: Galioja sąrašas, kuriame nurodyta, kokios rūšies ir kiek asmeninės higienos produktų turi teisę gauti tam tikro amžiaus ir lyties prašytojai.

- **Papildomos pastabos:** *Prašytojai aiškiai supažindinami su šiuo sąrašu.*

25.2 rodiklis: Būtinus asmeninės higienos produktus prašytojas gauna per įprastą šių gaminių paskirstymą kiekvienam asmeniui arba įsigyja iš dienpinigių.

- **Papildomos pastabos:** *Kad galėtų palaikyti asmens švarą, higieną ir užtikrinti infekcinių ligų prevenciją, prašytojai turėtų turėti pagrindinius asmeninės higienos produktus. Tai, pvz., galėtų būti dantų šepetukas, dantų pasta, tualetinis popierius, muilas, šampūnas, skutimosi putos, higieniniai įklotai, vystyklai ir kiti higienos produktai, kurie yra būtini kūdikių priežiūrai.*

26 STANDARTAS: Užtikrinti, kad prašytojai galėtų gauti kitų esminių ne maisto produktų.

26.1 rodiklis: Suteikiama pakankamai patalynės komplektų ir rankšluosčių.

- **Papildomos pastabos:** *Jeigu prašytojas pats turi plauti savo patalynę, jam išduodami ne mažiau kaip du patalynės komplektai, kad galėtų juos naudoti pakaitomis.*

26.2 rodiklis: Jei prašytojai patys turi skalbti savo drabužius, jiems sudaromos sąlygos naudotis skalbimo milteliais.

26.3 rodiklis: Specialiųjų poreikių turintys prašytojai gali pasinaudoti konkrečiomis priemonėmis.

- **Papildomos pastabos:** Pavyzdžiui, tai reikštų, kad kūdikį auginanti šeima gali naudotis specialiu vežimėliu ir pradedančiam vaikščioti kūdikiui skirtu naktiniu puoduku. Kiekvienas vaikas gali naudotis jo amžių atitinkančiais geros būklės žaislais. Fizinę negalią turinčiam asmeniui arba asmeniui, kuris atsigauja po sužalojimo ar medicininio gydymo, gali būti išduodami ramentai, neįgaliojo vežimėlis arba kita medicininė įranga, kai šių priemonių negalima gauti kitur (iš kitų įstaigų, pvz., visuomenės sveikatos sistemos).

Geroji patirtis, susijusi su galimybės naudotis kitais esminiais ne maisto produktais užtikrinimu

Gerą patirtimi laikomas sąlygų sudarymas prašytojams prireikus naudotis lyginimo priemonėmis ir plaukų džiovintuvu.

27 STANDARTAS: Užtikrinti, kad į mokyklą priimtiems vaikams būtų suteikta tinkama apranga ir mokymosi priemonės, leidžiančios jiems visapusiškai dalyvauti visose pamokose.

27.1 rodiklis: Privalomojo mokymo mokyklą lankantiems vaikams suteikiama tinkama mokymosi apranga.

- **Papildomos pastabos:** Tai galėtų būti mokyklinė uniforma, jei ji yra privaloma, taip pat sportinė apranga ir avalynė.

27.2 rodiklis: Mokyklą lankantys vaikai nemokamai gauna mokyklinį krepšį (kuprinę ar pan.) ir visus reikmenis (vadovėlius ir pan.), kurių reikia mokykloje.

4. Dienpinigiai

Ivadinės pastabos

PSD aiškiai apibrėžti maisto, apgyvendinimo ir aprangos aspektai, tačiau tiesiogiai neaptariama dienpinigių suteikimo tvarka ir paskirtis. Vis dėlto dienpinigiai yra esminė priemonė prašytojų poreikiams patenkinti.

Dienpinigiai skirti kitiems esminiams tarptautinės apsaugos prašytojų poreikiams patenkinti, kurie aptariami PSD ir nėra susiję su apgyvendinimu, maistu ir apranga (su maistu ir apranga susijusios išlaidos sumokamos iš finansinės išmokos lėšų, jeigu maistas ir apranga nesuteikiami natūra arba išduodant talonus).

Šiame dokumente sąvoka „dienpinigiai“ turėtų būti suprantama trimis prasmėmis, t. y. kaip priemonė:

- leidžianti prašytojams užtikrinti minimalius fizinius poreikius, susijusius ne tik su apgyvendinimu, maistu ar apranga;
- padedanti užtikrinti prašytojų minimalų dalyvavimo priimančiosios valstybės narės socialiniame ir kultūriniame gyvenime lygį;
- leidžianti prašytojams užsitikrinti tam tikrą savarankiškumo laipsnį.

Šiose gairėse „dienpinigiai“ reiškia prašytojui mokamą piniginę išmoką, kuri nebūtinai turi būti išleista konkrečiam tikslui ir kurią prašytojas naudoja savo nuožiūra („kišenpinigiai“). Be to, tais atvejais, kai konkretūs ne maisto produktai arba kiti papildomi poreikiai nėra užtikrinami natūra arba išduodant talonus, į tokias išlaidas taip pat būtų galima atsižvelgti apskaičiuojant prašytojams mokamų dienpinigių dydį.

Kaip matyti iš ankstesnių skirsnių, apgyvendinimo, maisto ir aprangos, taip pat tam tikrų kitų su maistu nesusijusių daiktų standartus galima užtikrinti nepaisant to, ar prašytojai gauna atitinkamus daiktus finansinės išmokos forma, natūra ar išduodant talonus. Kartu paskutinis elementas („kišenpinigiai“) yra grindžiamas tuo, kad oraus gyvenimo sąlygos gali būti užtikrinamos tik suteikus prašytojams tam tikrą finansinį savarankiškumą. Kitaip tariant, tam tikra prašytojams mokamos išmokos dalis turėtų būti skiriama ne konkrečiam tikslui, bet panaudojama prašytojų nuožiūra, kad jie galėtų šiuos pinigus išleisti savo asmeniniams poreikiams ir prioritetams.

Atsižvelgiant į nevienodus pragyvenimo standartus ir išlaidas valstybėse narėse, šiame skirsnyje nebandoma apibrėžti tikslaus dienpinigių, kurie turėtų būti mokami prašytojams, dydžio. Nepaisant taikomo dienpinigių apskaičiavimo metodo, reikėtų visada siekti pirmiau išvardytų trijų tikslų. Todėl dienpinigių mokėjimas neturėtų būti laikomas dosnumo išraiška; tiesą sakant, jie yra tokie pat svarbūs, kaip ir apgyvendinimas, maistas ir apranga, ir sudaro esminę materialinių priėmimo sąlygų dalį.

Teisinis pagrindas – dienpinigiai

- PSD 2 straipsnio g punktas: materialinių priėmimo sąlygų apibrėžtis.

Standartai ir rodikliai

28 STANDARTAS: Užtikrinti, kad būtų mokami tinkamo dydžio dienpinigiai.

28.1 rodiklis: Galioja aiški dienpinigių apibrėžties taikymo sritis.

28.2 rodiklis: Aiškiai nustatytas dienpinigių apskaičiavimo metodas.

- **Papildomos pastabos:** „Nustatytas“ reiškia, kad elementai, kuriais remiantis nustatomas dienpinigių dydis, ir veiksniai, į kuriuos atsižvelgiama vertinant kiekvieną iš šių elementų, yra aprašyti.

28.3 rodiklis: Dienpinigiai skiriami naudoti savo nuožiūra („kišenpinigiai“) ir leidžia prašytojams būti pakankamai savarankiškiems.

- **Papildomos pastabos:** Prašytojų nuožiūra leidžiami dienpinigiai niekada negali būti mokami natūra. Faktinis dydis turėtų būti nustatomas atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes. Šiuo atveju reikėtų atsižvelgti

į papildomus poreikius, kurie nėra susiję tik su pagrindiniais poreikiais, pvz., asmeninėms reikmėms skirti produktai ar paslaugos (pvz., kultūrinė veikla, saldumynai, tabako gaminiai, žaidimai, bendravimas).

28.4 rodiklis: Be to, dienpinigių dydis turi būti toks, kad jų užtektų toliau nurodytoms išlaidoms, išskyrus, kai jos atlyginamos natūra: komunikacijai ir informavimui, mokyklos reikmenims, asmeninei higienai ir kūno priežiūrai, laisvalaikiui ir transporto išlaidoms, kai jos susijusios su sveikatos priežiūra ar gydymo paslaugų gavimu, prieglobsčio procedūra ir teisine pagalba, ir į mokyklą priimtų vaikų mokymu.

- **Papildomos pastabos:** Dėl mokyklinių reikmenų ir asmeninės higienos ir kūno priežiūros priemonių užtikrinimo natūra žr. 25 ir 26 standartus: galimybė naudotis higienos produktais ir kitais ne maisto produktais, ir 29 standartą: galimybė gauti būtinąją sveikatos priežiūrą.

28.5 rodiklis: Dienpinigiai („kišenpinigiai“) mokami reguliariai, ne rečiau kaip kartą per mėnesį.

- **Papildomos pastabos:** Dienpinigių mokėjimo intervalai turėtų būti nustatomi atsižvelgiant į paskirtį (jei ji nurodyta), sumą ir pasirinktą išmokos mokėjimo formą. Visada reikėtų užtikrinti skaidrumą.

Geroji patirtis, susijusi su dienpinigių mokėjimu

Gerą patirtimi laikoma:

- individualios prašytojo padėties (pvz., amžiaus ir (arba) šeimos sudėties) įvertinimas apskaičiuojant dienpinigių dydį;
- dienpinigių mokėjimas iš anksto atitinkamo laikotarpio pradžioje;
- dienpinigių mokėjimas kiekvienam suaugusiam šeimos nariui atskirai (o ne šeimos „galvai“ už visą šeimą).

5. Sveikatos priežiūra

Įvadinės pastabos

Šiame skirsnyje vartojama sąvoka „sveikatos priežiūra“ apima psichikos ir fizinės sveikatos priežiūrą, kuri teikiama tarptautinės apsaugos prašytojams. Ji tai pat apima rimtomis ligomis sergančių prašytojų konsultavimą ir priemones, kurios yra būtinos smurto ir kankinimų aukų reabilitacijai. Šia prasme keliose valstybėse narėse priėmimo proceso pradžioje atliekamas medicininis patikrinimas gali būti svarbus atspirties taškas, nes padeda aiškiau suprasti prašytojų medicininius poreikius, kuriuos reikia patenkinti per visą priėmimo procesą. Šiame skirsnyje „medicininis personalas“ reiškia kvalifikuotus medicinos darbuotojus (pvz., gydytojus, dantistus, slaugytojus), taip pat psichologus.

Gairės reikėtų skaityti atsižvelgiant į pagrindinius sutikimo ir konfidencialumo principus, kurie taikomi visiems priėmimo darbuotojams ir medicininiam personalui, kuris teikia sveikatos priežiūrą, taip pat vertėjams žodžiu. Jokiame etape negalima dalytis informacija be išankstinio paciento sutikimo. Nedarant poveikio nacionalinėms taisyklėms, kuriomis reglamentuojama galimybė susipažinti su medicinos dokumentais, prašytojai turėtų turėti teisę prireikus susipažinti su savo medicinos dokumentais.

Tėsinis pagrindas – sveikatos priežiūra

- PSD 13 straipsnis: medicinos apžiūra.
- PSD 17 straipsnis: bendrosios materialinių priėmimo sąlygų ir sveikatos priežiūros taisyklės.
- PSD 19 straipsnis: sveikatos priežiūra.

Standartai ir rodikliai

29 STANDARTAS: Užtikrinti prieigą prie būtinosios sveikatos priežiūros, visų pirma prie skubiosios pagalbos ir esminio ligų ir rimtų psichikos sutrikimų gydymo.

29.1 rodiklis: Prašytojas gali pasinaudoti visų rūšių būtinomis sveikatos priežiūros paslaugomis.

- **Papildomos pastabos:** Kai įmanoma, teikiant sveikatos priežiūros paslaugas reikėtų atsižvelgti į lytį (pvz., galimybė prireikus ir esant galimybei kreiptis į moteriškosios lyties medicininį personalą).

29.2 rodiklis: Sveikatos priežiūros paslaugas teikia kvalifikuotas medicininis personalas.

29.3 rodiklis: Sveikatos priežiūros paslaugomis galima pasinaudoti apgyvendinimo vietoje arba vietovėje, nuo jos nutolusioje tinkamu atstumu.

- **Papildomos pastabos:** Sąvoka „tinkamas atstumas“ išsamiau paaiškinta 1 standarto „Vieta“ apibrėžtyje.

29.4 rodiklis: Būtinoji sveikatos priežiūra, įskaitant paskirtą gydymą, teikiama nemokamai arba ekonomiškai kompensuojama dienpinigių forma.

- **Papildomos pastabos:** Tai reiškia, kad transporto iki būtinosios sveikatos priežiūros įstaigos ir gydymo teikimas yra nemokami (plg. 1 standartą „Vieta“, 28 standartą „Dienpinigių mokėjimas“).

29.5 rodiklis: Galioja tinkamos priemonės, kuriomis užtikrinama, kad prašytojas galėtų bendrauti su medicininiu personalu.

- **Papildomos pastabos:** Visų pirma tai reiškia, kad prireikus galima pasinaudoti (nemokamomis) kvalifikuoto vertėjo žodžiu paslaugomis. Jeigu prašytojas sutinka, vertimo paslaugą gali teikti kiti asmenys, išskyrus vaikus.

29.6 rodiklis: Galioja pirmosios pagalbos skubiais atvejais suteikimo tvarka.

- **Papildomos pastabos:** Turėtų būti užtikrinama galimybė pasinaudoti pirmosios pagalbos rinkiniu.

29.7 rodiklis: Nedarant poveikio nacionalinės teisės aktams, prašytojui leidžiama susipažinti su savo medicinos dokumentais.

- **Papildomos pastabos:** *Jei prašytojas davė savo sutikimą, medicinos dokumentą vienas medicinos specialistas gali perduoti kitam.*

29.8 rodiklis: Galioja specialios taisyklės, kurios taikomos specialiųjų medicininių poreikių turintiems prašytojams.

- **Papildomos pastabos:** *Tai, pvz., galėtų reikšti galimybę pasinaudoti pediatrijos, ginekologijos ar priešgimdyvine sveikatos priežiūra arba užtikrinimą, kad neįgalieji galėtų pasinaudoti reikalingomis priemonėmis. Tai taip pat galėtų apimti prekybos žmonėmis ir smurto (dėl lyties) aukų, taip pat kankinimų ir kitų formų psichologinio ir fizinio smurto aukų konsultavimą.*

Geroji patirtis, susijusi su sveikatos priežiūra

Gerą patirtimi laikoma:

- bent vieno darbuotojo, teikiančio kvalifikuotą pirmąją pagalbą, paskyrimas dirbti kolektyvinio apgyvendinimo patalpose;
- prevencinės sveikatos priežiūros, įskaitant medicininį patikrinimą priėmimo vietoje ir (arba) skiepimą, užtikrinimas, kai prevencinė sveikatos priežiūra ir (arba) skiepimas nėra numatyti bendrosiose privalomose sveikatos programose; ir
- prezervatyvų, taip pat kitų tam tikrų medikamentų, įskaitant nepaskirtus medikamentus, nemokamas dalijimas.

6. Informacijos teikimas ir konsultavimas

Ivadinės pastabos

Šiame dokumente sąvoka „informacijos teikimas“ reiškia tik informaciją pagal PSD. Nedarant poveikio informacijai, kuri turi būti teikiama tarptautinės apsaugos prašytojams pagal kitas susijusias priemones, pvz., 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (toliau – PPD) ir 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai (toliau – reglamentas „Dublinas III“), šiose gairėse nėra standartų, susijusių su informacijos apie prieglobsčio suteikimo tvarką teikimu. Tačiau pažymėtina, kad valstybėse narėse pareiga teikti tokią informaciją taip pat gali tekti priėmimo institucijoms.

Siekiant išvengti pernelyg didelės naštos prašytojui, kurią gali sukurti priėmimo vietose teikiama informacija, informacija turėtų būti teikiama atsižvelgiant į konkretų laiką arba etapą. Valstybės narės raginamos nustatyti tvarkaraštį, kuriame būtų nurodyta prašytojams nacionaliniu lygmeniu teikiamos informacijos rūšis, kartu atsižvelgiant į PSD 5 straipsnyje nustatytą bendrą maksimalų 15 dienų terminą.

Kalbant apie valstybių narių pareigą užtikrinti prašytojų pragyvenimą ir apsaugoti ne tik fizinę, bet ir psichikos sveikatą, kaip nustatyta 17 straipsnio 2 dalyje, prašytojams turėtų būti prieinamos tinkamos paramos paslaugos, pvz., konsultavimas socialiniais klausimais. Tai galėtų apimti įvairių rūšių paramą, pradedant patarimais prašytojams, kaip pasinaudoti viešosiomis paslaugomis, kultūriniu tarpininkavimu bei orientavimu ir konfliktų sprendimu, taip pat patarimais, kaip elgtis konkrečiose situacijose ir artimiausiu gyvenimo laikotarpiu. Be to, konsultavimas taip pat galėtų padėti nustatyti specialiųjų poreikių turinčius prašytojus (plg. 7 skirsnį „Specialiųjų poreikių nustatymas, vertinimas ir tenkinimas“).

Teisinis pagrindas – informavimas ir konsultavimas

- PSD 5 straipsnis: informavimas
- 17 straipsnio 1 ir 2 dalys: bendrosios materialinių priėmimo sąlygų ir sveikatos priežiūros taisyklės

Standartai ir rodikliai

30 STANDARTAS: Užtikrinti, kad prašytojas atitinkamame etape gautų ir suprastų informaciją apie priėmimo sąlygų naudą ir su tuo susijusias pareigas.

30.1 rodiklis: Rašytinė informacija pateikiama kalba, kurią prašytojas supranta arba galima pagrįstai manyti, kad supranta.

- **Papildomos pastabos:** Informacija turėtų būti pateikiama aiškiai ir nevarojant techninių terminų.

30.2 rodiklis: Prireikus ir kai tinkama, informacija taip pat teikiama žodžiu prašytojui suprantama kalba.

- **Papildomos pastabos:** Informacija žodžiu turėtų būti teikiama bent jau tais atvejais, kai prašytojas yra neraštingas arba jeigu asmuo nesupranta raštu pateiktos informacijos.

30.3 rodiklis: Informacija apima visus priėmimo sąlygų aspektus, įskaitant PSD nustatytas teises ir pareigas.

- **Papildomos pastabos:** Informuoti reikėtų bent jau apie teisę į priėmimą, kuri priklauso nuo teisinio statuso, materialinių priėmimo sąlygų užtikrinimo formą (apgyvendinimas, maistas, apranga ir dienpinigiai), galimybę gauti sveikatos priežiūrą ir prireikus konkrečias specialiųjų poreikių turintiems prašytojams taikomas priemones. Prašytojas turėtų būti aiškiai informuojamas apie apgyvendinimo vietos eksploatavimo taisykles. Taip pat galima informuoti apie papildomas psichosocialinės paramos prieinamumą, pateikti informaciją apie valstybės narės socialines normas, konsultuoti kasdienio gyvenimo klausimais, įskaitant konfliktų valdymą, ir pan.

30.4 rodiklis: Informacija teikiama laiku (ne vėliau kaip per 15 dienų) po to, kai buvo pateiktas tarptautinės apsaugos prašymas.

30.5 rodiklis: Informacija teikiama atsižvelgiant į prašytojų specialiuosius poreikius ir individualias aplinkybes.

- **Papildomos pastabos:** *Vaikams informacija teikiama jiems suprantamu būdu (pvz., naudojant piktogramas, vaikams suprantamus žodžius ir pan.). Jei asmenys turi regėjimo sutrikimų ar protinę negalią, informacijos atvaizdavimas pritaikomas prie jų poreikių. Teikiamoje informacijoje aptariami aspektai, susiję su smurtu dėl lyties arba prekyba žmonėmis.*

Geroji patirtis, susijusi su informacijos tiekimu

Gerą patirtimi laikoma:

- informacijos prašytojui raštu ir žodžiu teikimas, pvz., pasinaudojant vertėjais žodžiu arba kultūriniais tarpininkais;
- informacijos vizualizacijos užtikrinimas panaudojant vaizdo klipus ar piktogramas;
- patikrinimas, ar prašytojas suprato pateiktą informaciją;
- informacijos teikimas laiku ir konkrečiais etapais:
 - ✓ atvykimo dieną – pagrindinės informacijos apie apgyvendinimo patogumus ir teisę į priėmimą ir susijusius patogumus, įskaitant galimybę kreiptis į socialinį darbuotoją (arba kitą kompetentingą priėmimo procedūros personalą) suteikimas;
 - ✓ geriausia per 3 dienas, bet ne vėliau kaip per 15 dienų – papildomos informacijos apie apgyvendinimo patogumus, kasdienį gyvenimą, veiklą, mokyklą ir kursus teikimas. Apgyvendinimo vietos eksploatavimo taisyklių teikimas, įskaitant informaciją apie prašytojo pareigas kitų prašytojų atžvilgiu (pvz., moterų teisės, pagarba lytinei įvairovei ir LGBT teisės) ir su priėmimo sąlygomis susijusias pareigas, kurių privalo laikytis prašytojas;
 - ✓ priėmimo metu – papildomos informacijos apie teisę į priėmimą teikimas atsižvelgiant į jos svarbą: teisė į gyvenimą šalyje, savanorišką grįžimą, teisė dirbti, reikalingus administracinius aspektus, fizinę ir psichologinę gerovę, teises ir pareigas gyvenant valstybės narės visuomenėje, prieinami kursai ir veikla, informuotumo apie asmeninės higienos aspektus, lytiškai plintančias ligas ir kontracepciją, konfliktų valdymą, atliekų tvarkymą, valymą, energijos vartojimas ir pan.;
 - ✓ baigiantis buvimo terminui – tarptautinės apsaugos gavėjams ir asmenims, kurių tarptautinės apsaugos prašymai buvo atmesti, reikalinga informacija (apgyvendinimas, galimybė gauti medicininę priežiūrą ir pan.).

31 STANDARTAS: Užtikrinti informacijos apie konkrečią teisinę pagalbą teikiančias organizacijas ar asmenų grupes ir organizacijas, kurios galėtų padėti prašytojams arba juos informuoti apie prieinamas priėmimo sąlygas, įskaitant sveikatos priežiūrą, teikimą.

31.1 rodiklis: Prašytojams teikiama informacija apie prieinamą teisinę pagalbą ir kaip ją gauti.

31.2 rodiklis: Prašytojams teikiamą informaciją sudaro organizacijų arba asmenų grupių, galinčių informuoti prašytojus apie prieinamas priėmimo sąlygas, įskaitant sveikatos priežiūrą, ir kaip jomis pasinaudoti, kontaktiniai duomenys.

31.3 rodiklis: Rašytinė informacija pateikiama kalba, kurią prašytojas supranta arba galima pagrįstai manyti, kad supranta.

- **Papildomos pastabos:** *Informacija turėtų būti pateikiama aiškiai ir nevardojant techninių terminų.*

31.4 rodiklis: Prireikus ir kai tinkama, informacija taip pat teikiama žodžiu prašytojui suprantama kalba.

- **Papildoma pastaba:** *Informacija žodžiu turėtų būti teikiama bent jau tais atvejais, kai prašytojas yra neraštingas arba jeigu asmuo nesupranta raštu pateiktos informacijos.*

31.5 rodiklis: Informacija turėtų būti teikiama laiku (ne vėliau kaip per 15 dienų) po to, kai buvo pateiktas tarptautinės apsaugos prašymas.

31.6 rodiklis: Informacija teikiama atsižvelgiant į prašytojų specialiuosius poreikius ir asmenines aplinkybes.

- **Papildomos pastabos:** Pavyzdžiui, vaikams skirta informacija teikiama jiems suprantamu būdu (pvz., grafinė informacija, piktogramų naudojimas). Kitą teikiamą informaciją galėtų sudaryti aspektai, susiję su smurtu dėl lyties arba prekyba žmonėmis.

32 STANDARTAS: Užtikrinti tinkamą galimybę pasinaudoti patarėjais teisės klausimais ar advokatais, UNHCR, Raudonajam Kryžiui, tarpvyriausybiniams ir susijusioms nevyriausybiniams organizacijoms, kurias yra pripažinusi atitinkama valstybė narė, atstovaujantiais asmenimis, kad jie padėtų prašytojams.

32.1 rodiklis: Galimybė kreiptis į išvardytus dalyvius yra ribojama tik atsižvelgiant į patalpų ir prašytojų saugumą, jeigu ji dėl to nėra griežtai apribojama arba apskritai neįmanoma.

32.2 rodiklis: Išvardyti dalyviai gali susitikti su prašytojais ir bendrauti su jais užtikrinant tinkamą privatumą.

33 STANDARTAS: Užtikrinti tarptautinės apsaugos prašytojų konsultavimą socialiniais klausimais.

33.1 rodiklis: Prašytojai socialiniais klausimais gali konsultuotis apgyvendinimo vietoje ir už jos ribų.

33.2 rodiklis: Prašytojai į patarėjus socialiniais klausimais gali kreiptis reguliariai ir atsižvelgdami į savo asmeninius poreikius.

- **Papildomos pastabos:** Galimybė gauti konsultacijas socialiniais klausimais gali būti užtikrinama surengiant asmeninį pokalbį arba bendraujant telefonu.

7. Specialiųjų poreikių nustatymas, vertinimas ir tenkinimas

Įvadinės pastabos

Tarptautinės apsaugos prašytojai, atsižvelgiant į neužtikrintą jų statusą užsienio šalyje ir dažną jų patirtį kilmės šalyje ir (arba) kelionės metu, paprastai yra pažeidžiamoje padėtyje. Todėl, kaip nurodyta šio dokumento įvade pateiktame 1 pav., specialieji poreikiai yra glaudžiai susiję su priėmimo sąlygų užtikrinimu, nes kai kuriems prašytojams bus reikalinga papildoma speciali parama, susijusi su vienu iš šių gairių skirsnių; tik taip jie galės vienodomis sąlygomis pasinaudoti PSD nustatytais teisėmis ir privilegijomis.

Bendraudami su tarptautinės apsaugos prašytojais ir kiekvienu procese dalyvaujančiu asmeniu, priėmimo pareigūnai turėtų žinoti apie specialiuosius poreikius ir sugebėti juos nustatyti. Esamus rodiklius ir specialiuosius poreikius reikėtų užrašyti kuo greičiau, kai tik jie nustatomi, ir šią informaciją reikėtų perduoti atitinkamoms suinteresuotosioms šalims, kad prašytojams būtų suteiktos reikiamos garantijos ir parama.

PSD IV skyriuje nustatytos specialiųjų poreikių turintiems prašytojams taikomos garantijos. Neišsamus asmenų, kurie gali turėti specialiųjų priėmimo poreikių, sąrašas apima: nepilnamečius, nelydimus nepilnamečius, neįgaliuosius, vyresnio amžiaus žmones, nėščias moteris, nepilnamečius vaikus turinčius vienišus tėvus, prekybos žmonėmis aukas, sunkiai sergančius asmenis, psichikos sutrikimų turinčius asmenis, taip pat asmenis, kurie buvo kankinti, išžaginti arba patyrė kitokį didelį psichologinį, fizinį arba seksualinį smurtą, pavyzdžiui, moterų lyties organų žalojimo aukos.

Be to, valstybėms narėms tenka pareiga laiku įvertinti, nustatyti ir patenkinti tų prašytojų specialiuosius poreikius ir užtikrinti, kad tokius poreikius taip pat būtų galima nustatyti vėlesniame etape, jei anksčiau jie nebuvo akivaizdūs.

Vienas svarbus aspektas yra poreikis užtikrinti, kad valstybių narių perdavimo mechanizmai veiktų tinkamai ir padėtų veiksmingai informuoti apie specialiuosius poreikius. Nedarant poveikio konfidencialumo principui, nacionalinės institucijos turėtų sugebėti pagal instrukcijas dalytis susijusia informacija apie nustatytus specialiuosius poreikius. Pavyzdžiui, jeigu pirmieji priėmimo pareigūnai, pvz., sienos apsaugos pareigūnai, pastebėjo, kad asmuo turi specialiųjų poreikių, apie juos reikėtų pranešti priėmimo institucijoms, kad jos galėtų kuo greičiau užtikrinti būtinas garantijas. Kita vertus, priėmimo pareigūnai dažnai turi galimybę ilgesnį laiką stebėti prašytojus ir užsitarnauti pasitikėjimą. Tai leistų jiems veiksmingai nustatyti specialiuosius poreikius, kurie iš pradžių negali būti akivaizdūs. Tiek, kiek ši informacija yra susijusi su potencialiais specialiais procedūriniais poreikiais, labai svarbu, kad priėmimo institucija ją perduotų sprendimą priimančiai institucijai.

Šiame gairių skirsnyje aptariama valstybių narių pareiga nustatyti, įvertinti ir užregistruoti specialiuosius priėmimo poreikius ir (arba) apie juos informuoti ir laiku j juos reaguoti. Kai kurie specialiųjų priėmimo garantijų pavyzdžiai pateikiami skirtinguose šio dokumento skirsniuose. Išsamesnės gairės ir su jomis susijusi praktinė priemonė – EASO specialiųjų poreikių turinčių asmenų nustatymo priemonė (IPSN)⁽⁸⁾.

Teisinis pagrindas – specialiųjų poreikių nustatymas, vertinimas ir tenkinimas

- PSD 21 straipsnis: bendrasis principas
- PSD 22 straipsnis: specialiųjų priėmimo poreikių vertinimas
- PSD 23 straipsnis: nepilnamečiai
- 24 straipsnis: nelydimi nepilnamečiai
- 25 straipsnis: kankinimų ir smurto aukos

⁽⁸⁾ <http://ipsn.easo.europa.eu/>.

Standartai ir rodikliai

34 STANDARTAS: Užtikrinti specialiųjų priėmimo poreikių nustatymo ir vertinimo mechanizmą.

34.1 rodiklis: Galioja standartizuotas mechanizmas, pagal kurį nustatomi ir įvertinami bet kokio prašytojo specialieji priėmimo poreikiai.

- **Papildoma pastaba:** Kaip nustatyta PSD 22 straipsnio 2 dalyje, šis mechanizmas nebūtinai turi būti administracinė procedūra, tačiau jame turi būti paisoma vaiko apsaugos ir vaiko saugumo standartų. Į tokį mechanizmą būtų galima integruoti EASO IPSN priemonę.

34.2 rodiklis: Mechanizme aiškiai aprašyta, kas atsako už specialiųjų priėmimo poreikių nustatymą ir vertinimą.

- **Papildomos pastabos:** Atsižvelgiant į nacionalinę sistemą, specialiųjų poreikių nustatymo ir vertinimo procese gali dalyvauti įvairūs dalyviai. Įvairių dalyvių vaidmenys mechanizme turėtų būti aiškiai atskirti.

34.3 rodiklis: Mechanizme aiškiai aprašyta, kaip registruojami nustatyti ir įvertinti specialieji poreikiai ir kaip apie juos pranešama prašytojui ir susijusiems dalyviams.

- **Papildomos pastabos:** Siekiant užtikrinti, kad būtų nustatytos reikalingos garantijos, itin svarbu registruoti informaciją apie specialiuosius poreikius ir veiksmingai perduoti ją atitinkamiems dalyviams. Taikant mechanizmą galioja nacionalinės konfidencialumo ir duomenų apsaugos taisyklės. Tam tikrais atvejais turėtų būti taikomos oficialios procedūros, pvz., nacionaliniai prekybos žmonių aukų perdavimo mechanizmai.

35 STANDARTAS: Užtikrinti veiksmingą specialiųjų priėmimo poreikių nustatymo ir įvertinimo mechanizmo taikymą.

35.1 rodiklis: Skiriama pakankamai išteklių, kad būtų nustatyti, įvertinti ir stebimi specialieji poreikiai.

35.2 rodiklis: Pradinis specialiųjų poreikių nustatymas ir įvertinimas atliekamas nedelsiant.

- **Papildomos pastabos:** Specialiųjų poreikių nustatymas ir vertinimas gali būti atliekamas skirtingais etapais. Rekomenduojama, kad specialieji poreikiai pirmą kartą būtų nustatomi priėmimo vietoje (per 1–3 dienas). Papildomas nuolatinis nustatymas ir (arba) vertinimas turėtų būti atliekami atsižvelgiant į atitinkamus specialiuosius poreikius.

35.3 rodiklis: Vėlesniame etape išaiškėję specialieji poreikiai yra tinkamai nustatomi ir įvertinami.

- **Papildomos pastabos:** Tam tikri specialieji priėmimo poreikiai gali tapti akivaizdūs tik vėlesniame etape. Todėl svarbu, kad nustatymo ir vertinimo procesas vyktų nuolat.

35.4 rodiklis: Prireikus į specialiųjų poreikių vertinimą įtraukiami konkretūs dalyviai.

- **Papildomos pastabos:** Konkretūs dalyviai, pvz., psichologai arba medicinos specialistai, gali būti įtraukiami į specialiųjų poreikių vertinimą, atsižvelgiant į šių poreikių pobūdį. Priėmimo institucijoms reikėtų sudaryti galimybes prireikus veiksmingai pasinaudoti jų įvertinimu.

35.5 rodiklis: Veikia nustatyti ir naudojami priėmimo institucijos ir sprendimą priimančios institucijos komunikacijos ir bendradarbiavimo kanalai.

- **Papildomos pastabos:** Specialiųjų poreikių nustatymas ir vertinimas daug veiksmingesnis, kai institucijos perduoda viena kitai informaciją ir tai darydamos laikosi nacionalinių konfidencialumo ir duomenų apsaugos taisyklių.

35.6 rodiklis: Specialiųjų poreikių nustatymas ir vertinimas vyksta nedarant poveikio nagrinėjamam prašytojų prašymui suteikti tarptautinę apsaugą.

- **Papildomos pastabos:** Svarbu aiškiai atskirti specialiųjų priėmimo (ir procedūrinių) poreikių nustatymo ir vertinimo klausimus nuo tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimo. Nors tam tikrais atvejais prašytojų pažeidžiama padėtis taip pat gali turėti poveikį prašymo nagrinėjimo rezultatui, šiose gairėse aptariamas specialiųjų poreikių nustatymas ir vertinimas atliekamas tik siekiant garantuoti veiksmingą galimybę prieglobsčio procedūros metu pasinaudoti PSD nustatytais teisėmis ir privilegijomis.

36 STANDARTAS: Užtikrinti, kad nustatyti specialieji priėmimo poreikiai būtų patenkinami laiku.

36.1 rodiklis: reaguojant į nustatytus ir įvertintus specialiuosius poreikius, imamas tinkamų skubių veiksmų.

- **Papildoma pastaba:** Specialiųjų poreikių patenkinimui reikėtų skirti pakankamai išteklių. Be to, atitinkamais atvejais reikėtų naudoti standartines veiklos procedūras ir (arba) perdavimo mechanizmus.

36.2 rodiklis: Galioja mechanizmas, kuriuo užtikrinama reguliari nustatytų specialiųjų poreikių stebėseną.

- **Papildomos pastabos:** Valstybės narės taip pat turėtų numatyti reguliarią tolesnę nustatytų specialiųjų poreikių stebėseną.

Geroji patirtis, susijusi su specialiųjų poreikių nustatymu, vertinimu ir patenkinimu

Gerą patirtimi laikoma:

- specialiųjų priėmimo poreikių nustatymo ir vertinimo mechanizmo sukūrimas, kuris veikia kaip sudedamoji nacionalinių veiklos procedūrų dalis. EASO IPSN priemonė galėtų būti integruota į tokias procedūras, visų pirma taikant gaires dėl priėmimo paramos;
- pripažinti, kad specialiųjų poreikių gali turėti ne tik PSD IV skyriuje pateiktame neišsamiam sąrašui nurodyti prašytojai, bet ir kitų kategorijų asmenys, pvz., LGBTI, asmenys, turintys kitų su lytimi susijusių specialiųjų poreikių, taip pat neraštingi prašytojai.

EASO priemonė, skirta specialiųjų poreikių turintiems asmenims nustatyti (angl. IPSN)

Siekdamas padėti valstybėms narėms nustatyti ir įvertinti specialiuosius poreikius, susijusius su procedūrinėmis ir priėmimo garantijomis, EASO parengė internetinę interaktyvią priemonę, kuri yra viešai prieinama įvairiomis ES kalbomis.

IPSN priemonė – tai intuityvi praktinė priemonė, skirta padėti laiku ir nuolat atlikti specialiųjų poreikių nustatymą ir vertinimą ir tam nereikia jokių specialių žinių. Priemonė pagrįsta orientaciniais rodikliais, susijusiais su skirtingomis asmenų, kurie gali turėti specialiųjų poreikių, kategorijomis. Į šį sąrašą įtrauktos visos PSD nurodytos asmenų kategorijos, taip pat LGBTI asmenys ir asmenys, turintys su lytimi susijusių specialiųjų poreikių. Pasirinkus kategoriją rodoma papildoma informacija, kuri pateikiama siekiant įvertinti, ar prašytojas turi atitinkamų specialiųjų poreikių, ir parengiamas kontrolinis sąrašas bei trumpos dėl susijusių paramos priemonių. Priėmimo parama yra vienas iš IPSN priemonėje išdėstytų aspektų.

Naudotojui surinkus susijusią informaciją, ją galima atspausdinti arba išsaugoti kaip pranešimą, įskaitant galimybę pasirinkti įvairius elementus. Pranešimas toliau gali būti tikslinamas atsižvelgiant į konkretų nagrinėjamą atvejį ir po to išsaugomas ir (arba) spausdinamas.

IPSN priemonės integravimas į nacionalinį mechanizmą pagal šiame skirsnyje išvardytus standartus laikomas gerosios patirties rekomendacija.

Priemonę galima rasti internete (<https://ipsn.easo.europa.eu>).

8. Personalo mokymas

Įvadinės pastabos

Atsižvelgiant į nacionalinių priėmimo sistemų įvairovę, su prašytojais priėmimo punktuose dirbančio personalo užduotis, kvalifikaciją ir mokymo poreikius, padėtis ES valstybėse narėse yra nevienoda. Šio skirsnio gairėse bus kalbama apie priėmimo pareigūną, kuris gali būti apibūdinamas kaip tiesiogiai priėmimo centre su tarptautinės apsaugos prašytojais dirbantis specialistas, nepaisant to, kas yra jo darbdavys (valstybė, nevyriausybinė organizacija, privatus rangovas, savivaldybė ir pan.). Šiems specialistams gali priklausyti socialiniai darbuotojai, švietimo ir sveikatos priežiūros personalas, registracijos pareigūnai, vertėjai žodžiu, priėmimo centrų valdytojai, administracinis ir (arba) koordinavimo personalas. PSD pripažįstama tinkamo ir nuolatinio mokymo svarba, taip pat priėmimo pareigūnų vykdomo darbo kokybės stebėsenos mechanizmo reikšmė. Konkrečiau, valstybių narių prašoma „imtis reikiamų priemonių užtikrinti, kad šią direktyvą įgyvendinančioms institucijoms ir kitoms organizacijoms būtų suteiktas būtinas pagrindinis mokymas“.

Atsižvelgiant į tai, šiame skirsnyje pateiktos gairės turėtų būti suprantamos kaip taikomos visų lygių personalui (t. y. įskaitant viduriniojo grandies ir vyriausiuosius vadovus), kuris patenka į sąvokos „priėmimo pareigūnas“ apibrėžtį. Be to, nedarant poveikio poreikiui rengti konkretaus mokymo kursus priėmimo pareigūnams, dirbantiems su specialiuoju priėmimo poreikių turinčiais prašytojais, visas mokymas turėtų būti suderintas su platesne elgesio kodekso sistema, kurioje nurodomos konkrečios pagrindinės koncepcijos ir principai, kuriais grindžiamas darbas priėmimo centruose.

Teisinis pagrindas – personalo mokymas

- PSD 18 straipsnio 1 dalis: priėmimo sąlygų užtikrinimo būdai
- PSD 24 straipsnio 4 dalis: nelydimi nepilnamečiai
- PSD 25 straipsnio 2 dalis: kankinimų ir smurto aukos
- PSD 29 straipsnio 1 dalis: personalas ir ištekliai

Standartai ir rodikliai

37 STANDARTAS: Užtikrinti tinkamą priėmimo pareigūnų kvalifikaciją.

37.1 rodiklis: Aiškiai aprašyti kiekvieno priėmimo pareigūno įgaliojimai (pareigybės aprašymas).

37.2 rodiklis: Kiekvienas priėmimo pareigūnas turi nacionalinę teisę ir taisykles atitinkančią kvalifikaciją, susijusią su jo konkrečiais įgaliojimais (pareigybės aprašymu).

- **Papildoma pastaba:** Vertinant priėmimo pareigūnų kvalifikaciją, reikėtų patikrinti teistumą dėl nusikaltimų ar baudžiamųjų nusižengimų vaikui, jeigu šis priėmimo pareigūnas tiesiogiai dirbs su vaikais.

38 STANDARTAS: Užtikrinti reikalingą ir tinkamą priėmimo pareigūnų mokymą.

38.1 rodiklis: Kiekvienas priėmimo pareigūnas dalyvauja išsamiuose ir laiku rengiamuose įvadinuose kursuose, per kuriuos jis taip pat supažindinamas su elgesio kodeksu.

- **Papildomos pastabos:** Įvadinis mokymas turėtų būti rengiamas kuo greičiau ir ne vėliau kaip iš karto kai tik pareigūnas įdarbinamas. Atsižvelgiant į priėmimo pareigūnui paskirtą vaidmenį, įvadinio mokymo kursuose galėtų būti aptariamos taikomų priėmimo įstatymų ir (arba) taisyklių standartai, veikiančios nacionalinės ir atitinkamos EASO priemonės.

38.2 rodiklis: Galioja kiekvienai pareigū grupei parengta mokymo programa, įskaitant mokymo reikalavimus.

- **Papildomos pastabos:** Pagrindinis priėmimo pareigūnų mokymas gali būti užtikrinamas taikant EASO mokymo programas apie priėmimą modulį. Be to, į nacionalinę mokymo programą įtraukti moduliai gali būti susiję tiek su kompiuterinio raštingumo įgūdžiais ir užsienio kalbų mokymu, tiek su mokymo kursu apie infekcines ligas arba prekybos žmonėmis aukų nustatymu.

38.3 rodiklis: Mokymo kursai rengiami reguliariai ir atsižvelgiant į poreikį.

- **Papildomos pastabos:** Reikėtų parengti ilgalaikio mokymo programą, kurioje būtų numatytas reguliarūs žinių atnaujinimo kursai. Mokymo kursai taip pat turėtų būti rengiami iš esmės pasikeitus taikytinai teisei ir praktikai.

38.4 rodiklis: Minimalus mokymas apima su lytimi ir amžiumi susijusius klausimus ir specialiųjų poreikių turinčių prašytojų padėtį, visų pirma kiek tai susiję su vaiko apsauga ir vaiko interesų užtikrinimu, įskaitant nelydimus vaikus, ir kankinimų bei smurto aukų nustatymą.

Geroji patirtis, susijusi su personalo mokymu

Gerą patirtimi laikoma, kai priėmimo vadovai geba:

- nustatyti priėmimo pareigūnų mokymo galimybes; ir (arba)
- organizuoti mokymą sudarant susitarimus su susijusiais dalyviais (universitetais, advokatais, psichologais ir pan.).

39 STANDARTAS: Didinti kitų reguliariai su prašytojais bendraujančių suinteresuotųjų šalių informuotumą.

39.1 rodiklis: Reguliariai rengiamos informuotumo didinimo sesijos ir (arba) taikomos alternatyvios priemonės asmenims, kurie nėra laikomi priėmimo pareigūnais, bet vis tiek dėl savo profesijos (vykdomos funkcijos) bendrauja su prašytojais.

- **Papildomos pastabos:** Informuotumo didinimo sesijose dėmesys galėtų būti skiriamas apskritai su migracija susijusiems ir ypač kultūriniais aspektams. Šios sesijos galėtų būti rengiamos, pvz., švietimo personalui, išorės sveikatos priežiūros tarnyboms, apgyvendinimo vietų saugumo personalui arba valytojams.

40 STANDARTAS: Didinti į procesą orientuotą paramą priėmimo pareigūnams.

40.1 rodiklis: Galioja įvairios priemonės, padedančios išspręsti sudėtingas situacijas, su kuriomis susiduriama dirbant priėmimo įstaigose.

- **Papildoma pastaba:** Tai gali būti tarpdalykinės priemonės (tarpusavio keitimasis patirtimi), krizių grupės arba išorės priežiūra.

Priedas. Suvestinė lentelė

Priėmimo sąlygų veiklos standartai ir rodikliai			
Skirsnis	Poskirsnis	Standartas	Rodiklis (-iai)
1. Apygyvendinimas	1.1. Vieta	1. Užtikrinti tinkamą susijusių paslaugų teikimo vietos geografinę padėtį, pvz., viešųjų paslaugų, mokyklų, sveikatos priežiūros, socialinės paramos ir teisinės pagalbos, kasdienių prekių parduotuvių, valymo paslaugų ir laisvalaikio veiklos.	1.1. Specialiųjų poreikių turintys prašytojai gali pasinaudoti konkrečiomis priemonėmis.
			1.2. (a) Atitinkamos paslaugos teikiamos apgyvendinimo vietoje. ARBA
			1.2. (b) Apygyvendinimo vieta yra priimtina atstumu nuo atitinkamos paslaugų teikimo vietos, o esama infrastruktūra yra saugi įveikti šį atstumą pėsčiomis. ARBA
			1.2. (c) Atitinkamų paslaugų teikimo vietą galima pasiekti viešuoju transportu, o kelionės trukmė yra priimtina. ARBA
	1.2. Apygyvendinimo vietos paskyrimas;	2. Užtikrinti šeimos vienovės principo laikymąsi.	2.1. Šeimos nariai (kaip jie apibrėžti PSD 2 straipsnyje) apgyvendinami kartu su jų sutikimu.
			2.2. Vaikų turinčios šeimos apgyvendinamos kartu, jeigu tai atitinka vaiko interesus.
			2.3. Kai įmanoma ir tinkama, šeimos vienovės turėtų būti paisoma atsižvelgiant į platesnį šeimos narių ratą.
			2.4. Viename miegamajame apgyvendinama ne daugiau kaip viena šeima.
	3. Užtikrinti, kad prašytojui (pakartotinai) skiriant būstą būtų atsižvelgiama į specialiuosius poreikius.	3.1. Konkrečios apgyvendinimo vietos paskyrimas prašytojams grindžiamas jų specialiųjų priėmimo poreikių vertinimu.	
		3.2. Prašytoją galima perkelti atsižvelgiant į nustatytus specialiuosius priėmimo poreikius.	
4. Užtikrinti, kad paskiriant prašytoją į apgyvendinimo vietą būtų atsižvelgta į konkrečias ir objektyvias priežastis, susijusias su individualia prašytojo padėtimi.	4.1. Galioja mechanizmas, kurį taikant nagrinėjama, ar yra konkrečių ir objektyvių priežasčių paskirti į konkrečią apgyvendinimo vietą.		

Priėmimo sąlygų veiklos standartai ir rodikliai				
Skirsnis	Poskirsnis	Standartas	Rodiklis (-iai)	
1. Apgyven-dinimas	1.3. Infrastruktūra	5. Užtikrinti pakankamą erdvę kolektyvinio apgyvendinimo vietos miegamajame.	5.1. Kiekvienam prašytojui užtikrinamas minimalus vienam asmeniui tenkantis 4 m ² plotas.	
			5.2. Kalbant apie minimalų vienam asmeniui tenkantį 4 m ² plotą, pažymėtina, kad turi būti užtikrinamas ne žemesnis kaip 2,10 m kambario aukštis.	
			5.3. Miegamajame yra pakankamai vietos, kurioje galima patalpinti kiekvienam prašytojui skirtą lovą ir spintelę.	
		6. Gerbti prašytojų privatumą kolektyvinio apgyvendinimo patalpose.	6.1. Viena miegamajame apgyvendinami ne daugiau kaip šeši pavieniai prašytojai.	
			6.2. Vieniėms vyriškosios ir moteriškosios lyties prašytojams suteikiami atskiri miegamieji, kuriuose neleidžiama apsistoti priešingos lyties prašytojams.	
			6.3. Prireikus įrengiamas prašytojams atviras kambarys, kuriame užtikrinamas privatumas (apgyvendinimo patalpose arba už jų ribų), skirtas susitikimams su teisinę pagalbą teikiančiu advokatu, socialiniu darbuotoju arba kitais susijusiais asmenimis.	
			6.4. Specialiųjų poreikių turintys prašytojai gali pasinaudoti konkrečiomis priemonėmis.	
		7. Užtikrinti, kad apgyvendinimo vietoje būtų pakankamai baldų.	7.1. Kiekviename miegamajame turi būti bent šie baldai:	7.1.1. po vieną atskirą lovą kiekvienam asmeniui; IR
				7.1.2. po vieną spintą kiekvienam asmeniui arba šeimai, kuri būtų tokio dydžio, kad į ją tilptų asmeniniai daiktai (pvz., drabužiai, vaistai arba dokumentai).
				7.2. Miegamuosiuose, kuriuose apgyvendinti šeimos ryšiais nesusiję prašytojai, nedarant poveikio priėmimo vietos saugumo aspektams, naudojama rakinama spinta.
				7.3. Bendrai naudojamose / gyvenamosiose patalpose yra pakankamas stalų ir kėdžių skaičius.
				7.4. Apgyvendinimo vietose, kuriuose prašytojų prašoma patiems gamintis valgį, virtuvėje užtikrinamos visos toliau išvardytos sąlygos:
		7.4.1. pakankamai vietos šaldytuve, kuria galėtų naudotis vienas asmuo; IR		
		7.4.2. pakankama vienam asmeniui ir (arba) šeimai tenkanti lentynos erdvė; IR		
		7.4.3. minimalios galimybės vienam asmeniui ir (arba) šeimai pasinaudoti virykle; IR		
		7.4.4. minimalus vienam asmeniui tenkantis skaičius indų, virimo rakandų, taip pat peilių, šakučių ir šaukštų.		
		7.5. Specialiųjų poreikių turintys prašytojai gali pasinaudoti konkrečiomis priemonėmis.		

Priėmimo sąlygų veiklos standartai ir rodikliai			
Skirsnis	Poskirsnis	Standartas	Rodiklis (-iai)
1. Apgyvendinimas	1.3. Infrastruktūra	8. Apgyvendinimo vietose užtikrinti pakankamą, tinkamą ir veikiančią sanitarinę infrastruktūrą.	8.1. Visi prašytojai turėtų turėti galimybę naudotis dušu ir (arba) vonia, praustuvu, kuriame tiekiamas karštas ir šaltas vanduo, ir veikiančiu tualetu.
			8.2. Dešimčiai prašytojų tenka ne mažiau kaip vienas veikiantis rakinamas tualetas, kuriuo galima naudotis visą parą septynias dienas per savaitę.
			8.3. Dvylikai prašytojų tenka ne mažiau kaip vienas veikiantis ir ne trumpiau kaip 8 valandas per parą prieinamas dušas arba vonia, kuriuose tiekiamas karštas ir šaltas vanduo.
			8.4. Dešimčiai prašytojų tenka ne mažiau kaip vienas veikiantis praustuvas, kuriame tiekiamas karštas ir šaltas vanduo ir kuriuo galima pasinaudoti visą parą septynias dienas per savaitę.
			8.5. Jeigu vonios kambaryje yra daugiau nei vienas dušas, jie vienas nuo kito atskiriami nepermatoma pertvara.
			8.6. Apgyvendinimo vietose, išskyrus mažas apgyvendinimo patalpas, įrengti atskiri vyrams ir moterims skirti tualetai, prausyklos ir dušai.
			8.7. Kalbant apie bendrą apgyvendinimo vietą, pažymėtina, kad prašytojų, kurie nėra šeimos nariai, atžvilgiu galioja taisyklės, kuriomis užtikrinama prašytojų galimybė saugiai patekti į patalpas ir užtikrinama, kad visada būtų paisoma prašytojų privatumo.
			8.8. Galioja priemonės, kuriomis užtikrinama, kad drabužiai ir rankšluosčiai prašytojams prausiantis duše galėtų išlikti sausi.
		8.9. Specialiųjų poreikių turintys prašytojai gali pasinaudoti konkrečiomis priemonėmis.	
		9. Užtikrinti, kad apgyvendinimo sąlygos atitiktų susijusias nacionalines ir vietos taisykles.	9.1. Apgyvendinimo pastatas pastatytas laikantis taikomų vietos ir nacionalinių taisyklių.
			9.2. Apgyvendinimo pastatas prižiūrimas ir eksploatuojamas laikantis susijusių vietos ir nacionalinių taisyklių, atsižvelgiant į galimus pavojus.
			9.3. Į apgyvendinimo vietų miegamuosius ir bendro naudojimo / gyvenamąsias patalpas patenka pakankamai natūralios šviesos.
			9.4. Visose apgyvendinimo patalpose įrengta tinkama temperatūros reguliavimo sistema.
			9.5. Miegamieji ir bendro naudojimo patalpos yra apsaugotos nuo per didelio aplinkos triukšmo.

Priėmimo sąlygų veiklos standartai ir rodikliai			
Skirsnis	Poskirsnis	Standartas	Rodiklis (-iai)
1. Apgyvendinimas	1.3. Infrastruktūra	10. Užtikrinti, kad judėjimo negalią turintiems prašytojams skirtų apgyvendinimo vietų vidaus ir išorės infrastruktūra būtų pritaikyta prie jų poreikių.	<p>10.1. Apgyvendinimas suteikiamas:</p> <p>a) pirmame aukšte; ARBA</p> <p>b) yra įrengtas judėjimo negalią turintiems žmonėms pritaikytas liftas; ARBA</p> <p>c) atsižvelgiant į judėjimo negalios laipsnį, laiptų skaičius yra ne didesnis nei maksimalus.</p> <p>10.2. Išorinis priėjimas, pvz., keliai arba privažiavimai, yra tvirta, lygaus paviršiaus.</p> <p>10.3. Įėjimas sukonstruotas taip, kad pro jį galėtų praeiti judėjimo negalią turintys prašytojai.</p> <p>10.4. Apgyvendinimo patalpų vidiniai tarpduriai ir koridoriai yra pakankamai platūs, kad pro juos tilptų neįgaliojo vežimėliais besinaudojantys asmenys.</p> <p>10.5. Kambariuose ir vietose, kurias naudoja judėjimo negalią turintys prašytojai yra pagalbinių turėklai.</p> <p>10.6. Įdiegta pritaikyta sanitarinė infrastruktūra, įskaitant, pvz., įeinamas dušo kabinas, turėklus, praustuves ir tualetus atitinkamame aukštyje, kad jais galėtų naudotis neįgaliojo vežimėlyje sėdintys asmenys, taip pat vonios kambario ir tualetų grindų paviršius, kurio ploto pakanka judėti su neįgaliojo vežimėliais.</p>
	1.4. Saugumas	11. Užtikrinti pakankamas saugumo priemones.	<p>11.1. Rizikos vertinimas atliekamas reguliariai ir jo metu atsižvelgiama į išorės ir vidaus veiksnius.</p> <p>11.2. Remiantis rizikos vertinimo rezultatu nustatomos tinkamos saugumo priemonės.</p> <p>11.3. Sudarytos galimybės saugiai pranešti apie saugumo problemas (pvz., vagystę, smurto atvejus, grasinimus, išorės bendruomenės priešišumą) už saugumą atsakingam personalui.</p> <p>11.4. Skubios pagalbos iškvietimo numeriai pateikiami matomoje vietoje ir sudaromos sąlygos naudotis telefonu.</p> <p>11.5. Kuriant saugumo priemones daug dėmesio skiriama seksualinio smurto ir smurto dėl lyties atvejų nustatymui ir prevencijai.</p> <p>11.6. Galioja specialios taisyklės, kurios taikomos specialiųjų poreikių turintiems prašytojams.</p>

Priėmimo sąlygų veiklos standartai ir rodikliai				
Skirsnis	Poskirsnis	Standartas	Rodiklis (-iai)	
1. Apyvėdinimas	1.5. Bendro naudojimo patalpos	12. Užtikrinti, kad prašytojai turėtų pakankamai erdvės pavalgyti.	12.1. Visi prašytojai turi galimybę pavalgyti specialiai tam skirtoje vietoje.	
		13. Užtikrinti, kad prašytojai turėtų pakankamai vietos laisvalaikio ir grupiniams užsiėmimams.	13.1. Apyvėdinimo vietoje arba netoliese esančioje viešoje erdvėje yra tinkama vieta laisvalaikio veiklai.	
			13.2. Jei grupinius užsiėmimus organizuoja valstybė narė, užtikrinama pakankamo dydžio patalpa.	
			13.3. Jeigu apyvėdinimo vietoje gyvena vaikai, joje yra įrengtas saugus kambarys (patalpa), kuriame (kurioje) jie gali žaisti, be to, vaikai gali žaisti lauko aikštelėje, kuri įrengta pačioje apyvėdinimo vietos teritorijoje arba netoliese esančioje viešoje erdvėje.	
		1.6. Sanitarinės sąlygos	14. Užtikrinti privačių ir bendro naudojimo patalpų švarą.	14.1. Apyvėdinimo vietoje laikomasi patalpų valymo tvarkaraščio.
				14.2. Reguliarūs apyvėdinimo vietos privačių ir bendro naudojimo patalpų švaros patikrinimai.
	14.3. Patalpų švara tikrinama žmonėms esant kitame kambaryje arba kitoje apyvėdinimo vietoje.			
	14.4. Jeigu prašytojai atsakingi už patalpų valymą, jiems užtikrinama galimybė naudotis reikalingais valymui skirtais gaminiais ir įrankiais, taip pat apsaugos priemonėmis, pvz., pirštinėmis ir kaukėmis.			
	15. Užtikrinti virtuvės ir sanitarinių patalpų švarą.		15.1. Patalpų švara atitinka vietos ir nacionalines taisykles ir standartus.	
			15.2. Patalpos valomos ne rečiau kaip kartą per dieną (apyvėdinimo centruose) arba tiek, kiek tai yra būtina.	
			15.3. Užtikrinamas reguliarus visapusiškas patalpų valymas.	
	16. Užtikrinti, kad prašytojai galėtų reguliariai skalbti savo skalbinius arba pasinaudoti skalbimo paslaugomis.		16.1. Jei patalynė ir rankšluosčiai išduodami ir skalbiami apyvėdinimo vietoje, jie turėtų būti skalbiami reguliariai.	
			16.2. a): Prašytojai turėtų turėti galimybę bent kartą per savaitę skalbti skalbinius ARBA 16.2. b): Prašytojai gali pasinaudoti skalbinių skalbimo paslauga.	
	1.7. Priežiūra	17. Vykdamt reguliarią priežiūrą užtikrinamas apyvėdinimo vietos saugumas ir tinkamas veikimas.	17.1. Reguliariai vertinamas apyvėdinimo pastato ir jo baldų bei įrangos tinkamas veikimas.	
			17.2. Prašytojai turi galimybę pranešti apie poreikį atlikti priežiūros ir remonto darbus.	
17.3. Apyvėdinimo pastatui reikalingi remonto ir įrangos pakeitimo darbai atliekami greitai ir užtikrinant tinkamą standartą.				

Priėmimo sąlygų veiklos standartai ir rodikliai			
Skirsnis	Poskirsnis	Standartas	Rodiklis (-iai)
1. Apygyvendinimas	1.8. Komunikacijos įranga ir paslaugos	18. Užtikrinti, kad prašytojai turėtų tinkamas galimybes pasinaudoti telefonu, kad galėtų skambinti siekdami išsiaiškinti procesinius, teisinius, medicininius ar su švietimu susijusius klausimus.	18.1. Prašytojams suteikiama galimybė pasinaudoti telefonu siekiant išsiaiškinti procesinius, teisinius, medicininius ir su švietimu susijusius klausimus.
			18.2. Prašytojai kiekvienoje apgyvendinimo patalpoje kasdien gali pasinaudoti bent vienu telefonu.
			18.3. Prašytojai gali skambinti privačioje aplinkoje, t. y. kiti prašytojai negali girdėti pokalbio.
		19. Užtikrinti, kad prašytojai turėtų tinkamą prieigą prie interneto.	19.1. Prašytojai gali naudotis internetu pačioje apgyvendinimo vietoje arba netoliese esančioje viešojoje erdvėje ne rečiau kaip keturis kartus per savaitę.
		20. Užtikrinti, kad prašytojai turėtų galimybę įkrauti savo komunikacijos prietaisus.	20.1. Kiekviename miegamajame yra ne mažiau nei vienas veikiantis elektros lizdo kištukas, kuriuo naudojantis galima įkrauti elektroninius įtaisus.
		2. Maistas	21. Užtikrinti, kad prašytojai galėtų gauti pakankamai tinkamo maisto.
21.2. Per dieną suaugusieji maitinami ne rečiau kaip tris kartus, o nepilnamečiai penkis kartus, ir bent vienas patiekalas būna termiškai apdorotas ir patiekiamas karštas.			
21.3. Patiekaluose užtikrinama subalansuota ir įvairi mityba.			
21.4. Prašytojai informuojami apie maisto sudėtį.			
21.5. Galioja specialios taisyklės, kurios taikomos specialiųjų mitybos poreikių turintiems prašytojams.			
21.6. Atsižvelgiama į konkrečių grupių maisto ypatumus ir mitybos apribojimus.			
22. Užtikrinti prašytojų galimybę naudotis geriamuoju vandeniu visą parą be išėginių.	22. Užtikrinti prašytojų galimybę naudotis geriamuoju vandeniu visą parą be išėginių.		22.1. Kiekvienam prašytojui, atsižvelgiant į asmens fiziologiją ir klimatą, per dieną suteikiama ne mažiau kaip 2,5 litro vandens.
			22.2. (a): Apygyvendinimo vietos infrastruktūra yra tinkama geriamajam vandeniui. ARBA
			22.2. (b): Geriamasis vanduo padalijamas, jeigu nėra tinkamos infrastruktūros.

Priėmimo sąlygų veiklos standartai ir rodikliai			
Skirsnis	Poskirsnis	Standartas	Rodiklis (-iai)
3. Apranga ir kiti ne maisto produktai	23. Užtikrinti, kad prašytojas turėtų pakankamai drabužių.	23. Užtikrinti, kad prašytojas turėtų pakankamai drabužių.	23.1. Prašytojas turi tiek apatinių drabužių, kad juos gali dėvėti savaitę neskalbdamas.
			23.2. Prašytojas turi bent jau minimalų drabužių kiekį.
			23.3. Prašytojas turi ne mažiau kaip dvi atskiras batų poras.
			23.4. Prašytojams drabužiai suteikiami kaip įmanoma greičiau.
			23.5. Jeigu kuris nors nusidėvėjęs arba suplyšęs drabužis tampa nebetinkamas naudoti, pagal patvirtintą tvarką galima gauti kitą pakaitinį drabužį.
			23.6. Prašytojai turi pakankamai drabužių kūdikiams ir mažiems vaikams, kurių pakanka 1 savaitėi (jų neskalbiant).
	24. Užtikrinti, kad prašytojai turėtų pakankamai drabužių.	24. Užtikrinti, kad prašytojai turėtų pakankamai drabužių.	24.1. Drabužiai atitinka prašytojų kūno sudėjimą.
			24.2. Drabužiai pakankamai gerai atrodo ir dera su priimančiojoje visuomenėje vyraujančiais standartais ir prašytojo aplinka.
			24.3. Užtikrinama tinkama sezoninė apranga.
	25. Užtikrinti, kad prašytojai galėtų gauti pakankamai tinkamų asmeninės higienos produktų.	25. Užtikrinti, kad prašytojai galėtų gauti pakankamai tinkamų asmeninės higienos produktų.	25.1. Galioja sąrašas, kuriame nurodyta, kokios rūšies ir kiek asmeninės higienos produktų turi teisę gauti tam tikro amžiaus ir lyties prašytojai.
			25.2. Būtinus asmeninės higienos produktus prašytojas gauna per įprastą šių gaminių paskirstymą kiekvienam asmeniui arba įsigyja iš dienpinigių.
	26. Užtikrinti, kad prašytojai galėtų gauti kitų esminių su maistu nesusijusių daiktų.	26. Užtikrinti, kad prašytojai galėtų gauti kitų esminių su maistu nesusijusių daiktų.	26.1. Suteikiama pakankamai patalynės komplektų ir rankšluosčių.
			26.2. Jei prašytojai patys turi skalbti savo drabužius, jiems sudaromos sąlygos naudotis skalbimo milteliais.
			26.3. Specialiųjų poreikių turintys prašytojai gali pasinaudoti konkrečiomis priemonėmis.
	27. Užtikrinti, kad į mokyklą priimtiems vaikams būtų suteikta tinkama apranga ir mokymosi priemonės, leidžiančios jiems visapusiškai dalyvauti visose pamokose.	27. Užtikrinti, kad į mokyklą priimtiems vaikams būtų suteikta tinkama apranga ir mokymosi priemonės, leidžiančios jiems visapusiškai dalyvauti visose pamokose.	27.1. Privalomojo mokymo mokyklą lankantiems vaikams suteikiama tinkama mokymosi apranga.
			27.2. Mokyklą lankantys vaikai nemokamai gauna mokyklinį krepšį (kuprinę ar pan.) ir visus reikmenis (vadovėlius ir pan.), kurių reikia mokykloje.

Priėmimo sąlygų veiklos standartai ir rodikliai			
Skirsnis	Poskirsnis	Standartas	Rodiklis (-iai)
4. Dienpinigiai		28. Užtikrinti, kad būtų mokami tinkamo dydžio dienpinigiai.	28.1. Galioja aiški dienpinigių apibrėžties taikymo sritis.
			28.2. Aiškiai nustatytas dienpinigių apskaičiavimo metodas.
			28.3. Dienpinigiai skiriami naudoti savo nuožiūra (kišenpinigiai) ir leidžia prašytojams būti pakankamai savarankiškiems.
			28.4. Be to, dienpinigių dydis turi būti toks, kad jų užtektų toliau nurodytoms išlaidoms, išskyrus, kai jos atlyginamos natūra: komunikacijai ir informavimui, mokyklos reikmenims, asmeninei higienai ir kūno priežiūrai, laisvalaikiui ir transporto išlaidoms, kai jos susijusios su sveikatos priežiūra ar gydymo paslaugų gavimu, prieglobsčio procedūra ir teisine pagalba, ir į mokyklą priimtų vaikų mokymu.
			28.5. Dienpinigiai (kišenpinigiai) mokami reguliariai, ne rečiau kaip kartą per mėnesį.
5. Sveikatos priežiūra		29. Užtikrinti prieigą prie būtinosios sveikatos priežiūros, visų pirma prie skubiosios pagalbos ir esminio ligų ir rimtų psichikos sutrikimų gydymo.	29.1. Prašytojas gali pasinaudoti visų rūšių būtinomis sveikatos priežiūros paslaugomis.
			29.2. Sveikatos priežiūros paslaugas teikia kvalifikuotas medicininis personalas.
			29.3. Sveikatos priežiūros paslaugomis galima pasinaudoti apgyvendinimo vietoje arba vietovėje, nuo jos nutolusioje tinkamu atstumu.
			29.4. Būtinoji sveikatos priežiūra, įskaitant paskirtą gydymą, teikiama nemokamai arba ekonomiškai kompensuojama dienpinigių forma.
			29.5. Galioja tinkamos priemonės, kuriomis užtikrinama, kad prašytojas galėtų bendrauti su medicininio personalu.
			29.6. Galioja pirmosios pagalbos skubiais atvejais suteikimo tvarka.
			29.7. Nedarant poveikio nacionalinės teisės aktams, prašytojui leidžiama susipažinti su savo medicinos dokumentais.
			29.8. Galioja specialios taisyklės, kurios taikomos specialiųjų medicininių poreikių turintiems prašytojams.

Priėmimo sąlygų veiklos standartai ir rodikliai			
Skirsnis	Poskirsnis	Standartas	Rodiklis (-iai)
6. Informacijos teikimas ir konsultavimas	30.	Užtikrinti, kad prašytojas atitinkamame etape gautų ir suprastų informaciją apie priėmimo sąlygų naudą ir su tuo susijusias pareigas.	30.1. Rašytinė informacija pateikiama kalba, kurią prašytojas supranta arba galima pagrįstai manyti, kad supranta.
			30.2. Prireikus ir kai tinkama, informacija taip pat teikiama žodžiu prašytojui suprantama kalba.
			30.3. Informacija apima visus priėmimo sąlygų aspektus, įskaitant PSD nustatytas teises ir pareigas.
			30.4. Informacija teikiama laiku (ne vėliau kaip per 15 dienų) po to, kai buvo pateiktas tarptautinės apsaugos prašymas.
			30.5. Informacija teikiama atsižvelgiant į prašytojų specialiuosius poreikius ir individualias aplinkybes.
	31.	Užtikrinti informacijos apie konkrečią teisinę pagalbą teikiančias organizacijas ar asmenų grupes ir organizacijas, kurios galėtų padėti prašytojams arba juos informuoti apie prieinamas priėmimo sąlygas, įskaitant sveikatos priežiūrą, teikimą.	31.1. Prašytojams teikiama informacija apie prieinamą teisinę pagalbą ir kaip ją gauti.
			31.2. Prašytojams teikiama informaciją sudaro organizacijų arba asmenų grupių, galinčių informuoti prašytojus apie prieinamas priėmimo sąlygas, įskaitant sveikatos priežiūrą, ir kaip jomis pasinaudoti, kontaktiniai duomenys.
			31.3. Rašytinė informacija pateikiama kalba, kurią prašytojas supranta arba galima pagrįstai manyti, kad supranta.
			31.4. Prireikus ir kai tinkama, informacija taip pat teikiama žodžiu prašytojui suprantama kalba.
			31.5. Informacija turėtų būti teikiama laiku (ne vėliau kaip per 15 dienų) po to, kai buvo pateiktas tarptautinės apsaugos prašymas.
			31.6. Informacija teikiama atsižvelgiant į prašytojų specialiuosius poreikius ir asmenines aplinkybes.
	32.	Užtikrinti tinkamą galimybę pasinaudoti patarėjais teisės klausimais ar advokatais, UNHCR, Raudonajam Kryžiui, tarpvyriausybiniams ir susijusioms nevyriausybiniams organizacijoms, kurias yra pripažinusi atitinkama valstybė narė, atstovaujančiais asmenimis, kad jie padėtų prašytojams.	32.1. Galimybė kreiptis į išvardytus dalyvius yra ribojama tik atsižvelgiant į patalpų ir prašytojų saugumą, jeigu ji dėl to nėra griežtai apribojama arba apskritai neįmanoma.
			32.2. Išvardyti dalyviai gali susitikti su prašytojais ir bendrauti su jais užtikrinant tinkamą privatumą.

Priėmimo sąlygų veiklos standartai ir rodikliai			
Skirsnis	Poskirsnis	Standartas	Rodiklis (-iai)
6. Informacijos teikimas ir konsultavimas		33. Užtikrinti tarptautinės apsaugos prašytojų konsultavimą socialiniais klausimais.	33.1. Prašytojai socialiniais klausimais gali konsultuotis apgyvendinimo vietoje ir už jos ribų.
			33.2. Prašytojai į patarėjus socialiniais klausimais gali kreiptis reguliariai ir atsižvelgdami į savo asmeninius poreikius.
7. Specialiųjų poreikių nustatymas, vertinimas ir patenkinimas	34. Užtikrinti specialiųjų priėmimo poreikių nustatymo ir vertinimo mechanizmą.		34.1. Galioja standartizuotas mechanizmas, pagal kurį nustatomi ir įvertinami bet kokio prašytojo specialieji priėmimo poreikiai.
			34.2. Mechanizme aiškiai aprašyta, kas atsako už specialiųjų priėmimo poreikių nustatymą ir vertinimą.
			34.3. Mechanizme aiškiai aprašyta, kaip registruojami nustatyti ir įvertinti specialieji poreikiai ir kaip apie juos pranešama prašytojui ir susijusiems dalyviams.
	35. Užtikrinti veiksmingą specialiųjų priėmimo poreikių nustatymo ir įvertinimo mechanizmo taikymą.		35.1. Skiriama pakankamai išteklių, kad būtų nustatyti, įvertinti ir stebimi specialieji poreikiai.
			35.2. Pradinis specialiųjų poreikių nustatymas ir įvertinimas atliekamas nedelsiant.
			35.3. Vėlesniame etape išaiškėję specialieji poreikiai yra tinkamai nustatomi ir įvertinami.
			35.4. Prireikus į specialiųjų poreikių vertinimą įtraukiami konkretūs dalyviai.
			35.5. Veikia nustatyti ir naudojami priėmimo institucijos ir sprendimą priimančios institucijos komunikacijos ir bendradarbiavimo kanalai.
			35.6. Specialiųjų poreikių nustatymas ir vertinimas vyksta nedarant poveikio nagrinėjamam prašytojų prašymui suteikti tarptautinę apsaugą.
	36. Užtikrinti, kad nustatyti specialieji priėmimo poreikiai būtų patenkinami laiku.		36.1. reaguojant į nustatytus ir įvertintus specialiuosius poreikius, imamasi tinkamų skubių veiksmų.
36.2. Galioja mechanizmas, kuriuo užtikrinama reguliari nustatytų specialiųjų poreikių stebėseną.			

Priėmimo sąlygų veiklos standartai ir rodikliai				
Skirsnis	Poskirsnis	Standartas	Rodiklis (-iai)	
8. Personalo mokymas		37. Užtikrinti tinkamą priėmimo pareigūnų kvalifikaciją.	37.1. Aiškiai aprašyti kiekvieno priėmimo pareigūno įgaliojimai (pareigybės aprašymas).	
			37.2. Kiekvienas priėmimo pareigūnas turi nacionalinę teisę ir taisykles atitinkančią kvalifikaciją, susijusią su jo konkrečiais įgaliojimais (pareigybės aprašymu).	
		38. Užtikrinti reikalingą ir tinkamą priėmimo pareigūnų mokymą.		38.1. Kiekvienas priėmimo pareigūnas dalyvauja išsamiuose ir laiku rengiamuose įvadiniuose kursuose, per kuriuos jis taip pat supažindinamas su elgesio kodeksu.
				38.2. Galioja kiekvienai pareigų grupei parengta mokymo programa, įskaitant mokymo reikalavimus.
				38.3. Mokymo kursai rengiami reguliariai ir atsižvelgiant į poreikį.
				38.4. Minimalus mokymas apima su lytimi ir amžiumi susijusius klausimus ir specialiųjų poreikių turinčių prašytojų padėtį, visų pirma kiek tai susiję su vaiko apsauga ir vaiko interesų užtikrinimu, įskaitant nelydimus vaikus, taip pat kankinimų bei smurto aukų nustatymą.
			39. Didinti kitų reguliariai su prašytojais bendraujančių suinteresuotųjų šalių informuotumą.	39.1. Reguliariai rengiamos informuotumo didinimo sesijos ir (arba) taikomos alternatyvios priemonės asmenims, kurie nėra laikomi priėmimo pareigūnais, bet vis tiek dėl savo profesijos (vykdomos funkcijos) bendrauja su prašytojais.
			40. Didinti į procesą orientuotą paramą priėmimo pareigūnams.	40.1. Galioja įvairios priemonės, padedančios išspręsti sudėtingas situacijas, su kuriomis susiduriama dirbant priėmimo įstaigose.

KAIP ĮSIGYTI EUROPOS SĄJUNGOS LEIDINIŲ

Nemokamų leidinių galite įsigyti:

- vieną egzempliorių:
svetainėje *EU Bookshop* (<http://bookshop.europa.eu>);
- daugiau negu vieną egzempliorių / plakatą / žemėlapi:
Europos Sąjungos atstovybėse (http://ec.europa.eu/represent_lt.htm),
ES nepriklausančių šalių delegacijose (http://eeas.europa.eu/delegations/index_lt.htm),
susisiekę su tarnyba *Europe Direct* (http://europa.eu/europedirect/index_lt.htm)
arba paskambinę numeriu 00 800 6 7 8 9 10 11 (nemokamai visoje ES (*)).

(*) Informacija teikiama nemokamai, daugelis skambučių taip pat nemokami (nors kai kurie ryšio paslaugų teikėjai gali imti mokesį, taip pat gali reikėti mokėti, jeigu skambinsite taksofonu arba viešbučio telefonu).

Parduodamų leidinių galite įsigyti:

- svetainėje *EU Bookshop* (<http://bookshop.europa.eu>).

BZ-04-17-336-LT-N

Leidinių biuras

ISBN 978-92-9494-387-3
doi:10.2847/620114